Звѣзда ❀ духовныхъ сіяній Петръ[1]).

„И имамы извѣстнѣ(йше)е пророче слово: еже добрѣ творите, внимающе, яко свѣтилнику, сіяющу въ темнѣ *мѣстѣ*[2]), и дондеже день озаритъ, и деньниця“ засвѣтитъ, „въсіяетъ у сръдцахъ вашыхъ“[3]).

Наша южъ свѣтитъ давно зорница, inteligas tu! R, P, Риме, негай насъ te[4]), не рушь насъ. hagy[5]) békit[5]) nobis, nekünk[5]), небо лихо ти 513 | 514
уробимо. Не добре пишешъ своимъ духомъ книжку катехисисъ. Научиль ся еси отъ патра оного I. V. Mattias Sambar fuit; ubi est, ibi est, in foliones 106, Quicunque, quicunque. Тотъ Жáмбар много менше брешетъ у своихъ (V)..... а несправедливыхъ писмахъ на нашу св. живую вѣру и церковъ матку восточную. | Матка бывала и теразъ есть, 514 | 515
росказуетъ и рядъ справуеть она завше у кошику альбо у улію, яко маютъ пчелы кусати, кто ихъ рушаетъ, а меду отбираетъ ихъ. Пчелы вшитки отъ маткы слушаютъ. Въ заду пчеламъ, чимъ они члка кусаютъ, а матка свое жалъце во устнѣхъ имаетъ, и она — куслива муха на врага, и на чловека, и приходящаго Веліароваго пса. Вѣмы мы, что̀ у шестой главѣ ē Провербіогит, въ Притчахъ: „яко дѣлателница есть“[6]), послухую. 515 | 516

„Пчела“ книга у насъ знаходитъ ся. По руснацку глаголю вамъ, пчела умираетъ на жалѣ; есть въ ней фулак[7]), жальце у пчелѣ, тымъ кусаетъ враги, и пр., in folio, въ л. ·всча, ·аѱке. Тенъ то Жáмбаруш et Emericus не знаша мя и иншыхъ словесъ. Ещежъ апостолъ св. Петръ *учитъ*[8]) сице, якожъ и Paulus sanctus: „всяка горесть, и ярость, и гнѣвъ, и кличь, и хула да възметъ ся отъ васъ съ всякою злобою“[9]). Унѣате, повѣжтежъ римскому бѣскупу и своимъ убогымъ слѣпымъ овечькамъ: 516 | 517
„живъ Господь, и благословенъ Богъ, яко посѣти насъ въстокъ съвышше“[10]); не отъ Риму звѣзда зрьница, Michea, д̄ гл., Исаія, в̄ гл., За-

---

[1]) Налѣво — восьмиконечный крестъ.
[2]) Р-сь: мѣсте.
[3]) 2 Петр., зач. 65, гл. 1, ст. 19.
[4]) М. - ты.
[5]) М. hagyj békét nekünk дай покой намъ.
[6]) Притч., гл. 6, ст. 8.
[7]) М. fulák жало.
[8]) Р-сь: оучат.
[9]) Ефес., зач. 228, гл. 4, ст. 31.
[10]) Лук., зач. 4, гл. 1, ст. 78.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

харія двѣ: третя, г҃. и шестая гл., Лука еванг., а҃: „въ нихъ же посѣти
насъ востокъ свыше“[1]). „Отъ Сіона изыйде законъ, и слово Господне
отъ Ерусалима“[2]), а не отъ папежа римскаго слово. Пуститъ матка
517 518 пчелы своя по кусати осы римскихъ. А чемъ же па́тег Кїшъ Емерикѹss
и вторій другъ тогожъ патра, Іѵнаціюс Тордаї и Matthias Sambor не
мольчатъ, но брешутъ явнѣ и иніи на *нашъ*[3]) законъ?

„Чак[4]) ez is elég jele a pártos Görög Ecclesia hamisságanak, mint hogy
nem az egész vilagra terjed“[4]), 34.

Ажъ унѣтове, бѣдникове всѣ, тотъ языкъ ихъ не разумѣваютъ ⟨насъ⟩,
мы разумѣваемо отъ лг҃, лд҃: szürkojaban[5]) motor â Görög nem szakadas
518 519 hanem igaz Hitek az elszakat Ráczok felöl es â Görogek azomban â Muszka
Orszagban miért emlegetj Sambar ollyakot en is ertem[5]) Quicunque.

Пчела на вѣтръ и на хмарную годину часомъ исходитъ. Для чегос
тое она творитъ, пущаетъ ся, отъ жалю кусатъ не медъ, але врага
(V).....
бо унѣатове псалтырю читаемо, але мало что̀ изъ ней разумѣемо. Паче
злата и топазія знаете, а не св. книгу нашу, псалтырю.

Видѣхъ неразумѣвающая *и тая*[6]): „яко словесъ твоихъ не варо-
ваша, не сохраниша“, но чортувъ, а не Бога ся боятъ унѣатове.

519 520 „Всяка ‖ горесть, и ярость, и гнѣвъ, и кличъ, и хула“ — пять сихъ
словъ вшиткы не разумѣхомъ и мы колис, нынѣ Духъ святый да҃
восточнымъ и болшая разумѣти отъ св. Божественныхъ нашыхъ проро-
ковъ и апостолскыхъ наученій оставшую вѣрныхъ св. правую восточ-
ную едну церковъ и вѣру знати.

Ме҃ псаломъ увесь знаемо мы, унѣатове первую литеру тогожъ псаль-
(ми)ка не познаваютъ умнѣ, что̀ е҃: „Богъ посредѣ (его) и не подви-
520 521 житъ ся“[7]) ⟨его⟩.

Если вы смѣете, яко младіи суще псики, на моего Царя хулу свою
поганую на паперю своемъ на свѣть *пустити*[8]) неправдиве о св. сакра-
ментѣ еѵхаристіи и о крестѣ честномъ Христовомъ, не тръплю вашу
ложную науку. Также и прочая различная вся открыти еще не смѣете,
яко злодѣе есте на Христова *овчата*[9]). Тк҃ѕ твой листъ, мовите, не треба!

---

[1]) Ib.

[2]) Исаія, гл. 2, ст. 3.

[3]) Р-сь: на.

[4] [4]) M. csak ez is elég jele a pártos görög ecclesia hamisságanak, minthogy nem az egész világra terjed = только достаточный знакъ ложности мятежной греческой церкви и то, что она не распространяется по всему міру.

[5] [5]) По сообщенію проф. Бонкало, мадьярскій текстъ здѣсь искаженъ до невозможности его разобрать.

[6]) Р-сь: и итаѧ.

[7]) Пс. 45, ст. 6.

[8]) Р-сь: пѹстисте.

[9]) Р-сь: овцата.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Азъ глаголю, иже потреба кождому сіе чути, же не на Петрѣ апо- 521 522
столѣ уфундована есть св. церковъ Божія. Маешъ ты моцъ, прилетижъ скоро, укажеть ти ся отъ моихъ и Божіихъ книгъ все тоежъ, што вы не знаете: церков свою Христосъ не на Петрѣ [чорте слѣпый!], але на вѣрѣ збудовалъ: „на семъ камени“[1]), не реклъ: на Петрѣ, бо не на члвцѣ, але на вѣрѣ Христосъ збудовалъ церков свою.

Штожъ бы ѯз[2]): „ты естесь Христосъ, Сынъ Бога живаго“[3]).

Отъ тота вѣра была изъ устъ стго, которого вы, римлянове, стремъ 522 523
(главъ?) ⟨и⟩ роспяли, же правдивую вѣру всякой твари проповѣда Петръ Христову, а папѣжтаци свою — не Христовую. День и ношъ спорятъ отъ устъ нечистыхъ.

Точію тваръ, яко и я, папѣжъ; азъ тваръ вѣрная, онь е҃ невѣрьнаа тваръ. Твари служатъ, а не *вшиткы*[4]) сатанѣ, но и Богу. Прочитай-ко першій разъ, члвече, у Дѣяніахъ апостолскыхъ въ листѣхъ ; тод, учд: 523 524
„отъ сатаны, отъ бѣса, отъ пекелъного князя преисподнаго лютѣйшій есть грѣхолюбецъ. Да не *прелщаемъ*[5]) себе: нѣсть намъ діаволъ виновенъ, аще трезвимъ ся. Онъ насъ паче избужаетъ, онъ насъ въздвизаетъ глаголати. Бѣсъ не възбраняетъ царствія небесного получити, но и помагаетъ; неволею убо, обачежъ помагаетъ, bizony[6]) segéti[6]), помагаетъ, мусить помочи“. 524 525

Іисуса знаю и Павла *свѣмъ*[7]), аки бы глаголалъ: вы не вѣруете римлянумъ, но дѣмонумъ — унѣатомъ рекло ся, но не всѣмъ, точію невѣрнымъ, евангелистомъ святымъ. Они давно, римляне, Іисуса знаю(тъ), но зѣло его хулятъ и не хотятъ, вѣру пріявши, постити. (Постити) потреба отъ всего злого, отъ убійства. Убіетъ правдивая оная истинна римлянъ и папу. Тѣмъ же устыдѣте ся вы, не знающіи Іисуса и Павла ⟨смѣ⟩. 525 526

„Вы же кто есте“, глагола бѣсъ, мы же глаголемо вамъ: „и чтеніа святыхъ книгъ недостойны есте вы, клеветницы есте на небесного Духа Божого, Параклѵта“, — „и священныхъ же книгъ чтенія таковаго недостойна быти“ глаголетъ.

„Благочестія кто отступилъ отъ васъ, таковый Бога е҃ отступиль“. „Аще тѣло еси Христово, якоже мы, носи крестъ духовный“ te[8]) is[8]).

Отсылаю до евангелія, ахла листъ. Тутъ радость, священнеіерею, знай, но отслала *множество*[9]) сатана народа нынѣ отъ книгъ, то на 526 527

---

[1]) Мат., зач. 67, гл. 16, ст. 18.
[2]) Р-сь: лд.
[3]) Ib., ст. 16.
[4]) Р-сь: вситкы.
[5]) Р-сь: плелщае.
[6]) M. bizony segiti = дѣйствительно помогаетъ.
[7]) Р-сь: смѣмъ.
[8]) M. = ты также.
[9]) Р-сь: множества.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

купество, то на иное дѣло мірское, нѣкоторыхъ до ихже капищъ и до великаго тѣхъ же невѣрства южъ. Болше, вижду, пошли до бѣса — слухати его паче, нежели евангелія Христова. „Аще кто не положитъ душу свою“ при евангелскомъ словѣ, науцѣ, „нѣсть мене достоинъ“, Христосъ реклъ; и паки: „аще бо кто не положитъ душу свою“ за
527 ‖ 528 овца и „за други своя“[1]), и крестъ не поможетъ ти. Знаю того римчыка.

А суть несмысленіи мнози людіе, неразумѣти хотятъ, яко отлучаетъ Христосъ еднымъ словомъ своимъ: „да възметъ“, рече, „крестъ свой“[2]), а не вражій, сирѣчь, тръпеніе члвчое Христово. Сыномъ ся члвческимъ Христосъ отъ великаго смиреніа зоветъ. „Сынъ члвчь не иматъ где главы приклонити“ своея предъ гордостію пышныхъ высокоумныхъ dominatum(!) fidei оного *антіхріста*[3]).
528 ‖ 529

Ездру св. прошу и молю, ачей бы дакто отъ нашыхъ учителя учуль и. Отъ апостолскыхъ (словесъ) наученого члвка не учу, але неученому повиненъ и я, и всякъ члвекъ вразумляти. „Вразумляйте“, рече Павелъ, „безчинныя“[4]), et Ездра, в книга, глава осмая, [и], 8. Чудная борба духовная и побѣда чуднѣйшая и „не взыщете миръ имѣти съ ними въ все время“, [знайте лучше], „въ все время“[5]). Дай, Боже, прочитовати и вамъ и разумѣвати отъ Бесѣдъ. „Гнѣвъ и памятозлобіе на
529 ‖ 530 діавола похвално“, слова въ листѣ. „Аще кто врага иматъ, аще кто отъ него обидѣмъ бы, аще кто сверѣпѣетъ, всяку ярость ону, всяку лютость събравъ, да истощитъ на діаволю главу. Зде ярость добрая, зде гнѣвъ потребенъ, зде памятозлобіе похвално. Яко же бо въ *внѣшнихъ*[6]) сіе еже памятозлобствовати зло ѥ, сице зде еже памятозлобствовати благо. Тѣмъ же, аще съгрѣшенія имаши, зде сія износи, обнажай; аще же не можеши самъ отложити, поне(же) съ удами твоими уязвилъ тя есть кто, памятозлобствуй на діавола и никогда же раз-
530 ‖ 531 друшиши ‖ вражду юже къ нему; но не уязвилъ есть, и тако памятозлобствуй, яко Владыцѣ твоему досади, яко прирази ся, яко братію погубляетъ и ратуетъ. Присно горекъ буди, присно врагъ, присно некротокъ — тако смѣренъ будетъ онъ, тако удобъ пренебрегомъ, тако удобъ емлемъ. Аще мы сверѣпѣемъ ся нань, онъ не будетъ на ны сверѣпъ; аще мы будемъ тиси, тогда онъ будетъ сверѣпъ, не якоже въ
531 ‖ 532 братіахъ нашыхъ врагъ ѥ и супостатъ ‖ и животу, и спасенію, и нашему, и своему. Аще себе не любитъ, како насъ возлюбити възможетъ? Ополчимъ ся прочее и у(я)звимъ его, имуще споборника велика, Господа нашего Іисуса Христа, котрый нашъ ѥ животу дародатель вѣч-

---

[1]) Іоан., зач. 51, гл. 15, ст. 13.
[2]) Мат., зач. 69, гл. 16, ст. 24.
[3]) Р-сь: антіхрістовы.
[4]) 1 Солун., зач. 273, гл. 5, ст. 14.
[5]) 2 Ездр., гл. 8, ст. 82.
[6]) Р-сь: внѣйшнихъ.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

ный и Спасъ. „*На падше*“[1]) многимъ ѣ, но обаче пребываетъ, Спасъ
сый и бесчисленымъ, падающимъ у̑ ересь проклятую“.

Не виноватъ Спасъ, тоты виноваты, ижъ не учатъ ся книжняя 532‖533
слова въ сердцю сховати, яко пророки многіе о семъ учитъ альбо учатъ:
„въ сердци моемъ, Господи, съкрыхъ словеса Твоя“, а не моя, но вся
суть (по) Духу Твоя.

Троице Боже, „избави насъ отъ лукаваго“ — папы и отъ его пре-
дитечовъ многихъ, еже ихъ очима своими вижду азъ[2]).

Святый Петръ апостолъ во посланію и своемъ писму едну токмо 533‖534
звѣзду спомянулъ, „юже въ сердцѣхъ вѣрныхъ, денница“ ѣ. Его то-
варышъ или другъ, Павелъ, святый апостолъ, много звѣздъ спомянулъ,
же суть на земли тугъ, ꙗ҆ѵ҃ѣѳ, ꙗ҆вцꙁ въ лист(ахъ). Многіа бо сут звѣзды,
которыхъ у книзѣ апостольской передъ слѣпотою унѣатове и не ви-
лятъ, хочай же и очима у св. апостол(а) зазираютъ и читаютъ. Отсюля
укажу вамъ издалека ои, | сѣмдесят осмое въ зачалѣ, себѣ непотѣшніи 534‖535
твои „звѣзды“, бо васъ отъ милостиваго моего Царя и Бога „перелести-
ша“[3]) міра сего имѣніемъ. Обѣцяли много: покуй временный, честь, славу,
вся минущая, а не пребывающая во вѣчной(!) покой. Але какожъ бы ся
евангеліе спольняло святое: „и тогда“, глаголетъ, „съблазнятъ ся мнози
и другъ друга предадятъ“[4]), же братъ брата придаѣ врагови въ руки,
возненавидитъ другъ друга, попъ — попа, унѣатъ — неунѣята; и насъ
вы | ⟨не⟩ сінте[5]) не велми мило любите. Подобно тако, яко читаетъ ся 535‖536
у св. евангелію; р̄ зачало смотрю Матѳея. И земля не знатъ глаголати
вамъ, хибажъ кто изъ душею, чл҃вече, сей рече отъ зачала [сто]р̄, száz[6]):
„и звѣзды спаднутъ съ небесе“[7]), то ѣ, отъ вѣры, котрая принесена
изъ неба вѣрнымъ христіяномъ намъ. А кто принюсъ? Самъ Христосъ
въ чл҃вчествѣ и чл҃комъ першимъ придалъ, отъ тыхъ же остала всѣмъ —
точію вѣрнымъ. А кто таковъ, каковъ бѣ невѣрникъ | Ѳома, негай же 536‖537
невѣрствомъ своимъ не чтетъ, что̀ Павелъ, апостолъ святый, паче же
нимъ Параклутъ, учитъ всю вселенную, счв ⟨и⟩ найдѣте: „възмагай
о благодати, яже о Христѣ Іисусѣ. Яже слыша отъ мене, (предаждь)
многимъ“[8]). Бѣзоншагъ Павелъ бо учитель. Чуйтежъ гласъ его: „сія
предаждъ вѣрнымъ чловекомъ“ и женамъ, бо инде читаетъ ся у апос-
толской книзѣ, же „азъ звѣздочка найменшая“, але ся небесныхъ книгъ
дуже *держимо*[9]). „Звѣзды спаднутъ съ небесе“, глагола евангелиста 537‖538

---

[1]) Р-сь: нападеніе.
[2]) Далѣе на трехъ строчкахъ нарисовано 18 бо́льшихъ и меньшихъ звѣздочекъ.
[3]) Ср. Іуд., зач. 78, гл. 1, ст. 13.
[4]) Мат., зач. 98, гл. 24, ст. 10.
[5]) M. szinte = также.
[6]) M. = сто.
[7]) Мат., зач. 100, гл. 24, ст. 29.
[8]) Р-съ: многими; 2 Тим., зач. 292, гл. 2, ст. 1—2.
[9]) Р-сь: дыржимо.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

о таковыхъ тое людехъ, котріи отъ Луки не чуваша еще о̄ зачало и о̄з̄. Я чувалъ, что̀ е̄ у тыхъ двоихъ святыхъ, протожъ знаю: „погинете, ажъ ся не обратите“ [1]) и вы. Паки глаголю: прочитуй-ко и ты, читающи, о̄ и о̄з̄ отъ Луки с̄тго. Я ся юже научаю и о женахъ, что̀ реклъ самъ небесный Отецъ тако, якъ мужемъ, такъ же и женскому полу їта̀: „вы есте церкви Бога жива, якожъ рече Богъ, яко вселю ся въ нихъ“ [2]);
538 | 539 и въ томъ же далѣ чту болше: „и азъ пріиму вы и буду вамъ въ отца, и вы будете мнѣ въ сыны и дщери, глаголетъ Господь Вседержитель“ [3]). Omnes, есмы вси *Вседръжителя* [4]). Божіи мы, никто насъ не возметъ изъ рукъ Вседръжителя, вѣрую я.

Не вадило (бы) кождому и сіе поразумѣвати, что̀ значитъ: „посли хлѣбъ твой на лице водѣ, яко въ множествѣ дній обрящеши его“, рече: „даждъ часть седмимъ и осмимъ“.

539 540 Не лжетъ Духъ правдивый, же очима людіе не видятъ святое писмо евангельское. Христова словеса сут отъ Іоанна, мг: „ослѣпи очи, да не видятъ и не разумѣваютъ“ [5]), же хощу просвѣтити унѣятову безкнижну, убогую твою душу, а „вы ⟨мене⟩ возненав(ид)ѣша мя“ дармо, туне и всуе, бо Христосъ нашъ нашымъ не кажетъ продавати за честь, и за вино, и за хлѣбъ вѣру святую. Хочъ вѣрте, а хочъ якъ вы хощете, апостолове десятину, коблину не браша, ани записовали такових, котріи пріймоваша Духа отъ апостоловыхъ поученій святого.
540 | 541 Утѣшитель самъ сходилъ на вѣровавшихъ его проповѣд(н)икомъ. Кождый може у Дѣяніахъ святыхъ такъ найти, же отъ Петра апостола к̄тос [6]) цос судилъ быти братіямъ [6]) оного апостола, которого л̄ѕ св. Дѣяніе явнѣ рекло: „тѣмъ же азъ сужду“ [7]) и проч. „По умолчаніи же ихъ отвѣша Іаковъ, глаголя“ [8]) (V).....
..... а римчикъ васъ не до Петровой, но до пажите безсолной ведетъ, не Петрову вѣру, но свою вамъ давалъ. Кто бы, лакомень,
541 | 542 взявши (V) .....
и погубити небесную вѣру и Царство безконечное въ приходящемъ вѣцѣ. Держите ся не земныхъ, але небесныхъ вѣчныхъ благъ, наукъ, бо изъ гнѣздъ своихъ шатаны на свѣтъ краткій южъ пущены, абы всѣхъ искушали.

Чіи есте вы? Азъ, грѣшникъ, есмъ вышняго Господа Саваова недостойникъ именовати ся рабъ. И узникомъ во рукахъ чортумъ за допущеніемъ Бога мало бѣхъ, двакратъ, дважды южъ. Христа, чтемо тое

---

[1]) Лук., зач. 70, гл. 13, ст. 3.
[2]) 2 Кор., зач. 182, гл. 6, ст. 16.
[3]) Ib., ст. 17—18.
[4]) P-сь: — тели.
[5]) Іоан., зач. 43, гл. 12, ст. 40.
[6—6]) Sic!
[7]) Дѣян., зач. 36, гл. 15, ст. 19.
[8]) Ib., ст. 13.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

у евангелію, сатана въ руки свои брала не разъ толко, але много 542 543
разъ: на церков горѣ и, на гору поставивши, „спусти ся", мовила, „изъ церкви, альбо поклони ми ся"[1]). „Паки поятъ его діаволъ на гору, высоку зѣло, и показа ему всѣ царствія міра и славу ихъ. И глагола Богови діаволъ: сія вся тебѣ дамъ, аще, падъ, поклониши ми ся"[2]).

Тотъ діаволъ не умерлъ, той мя на вы(со)кую гору *носилъ*[3]), абы зналъ Мукачувскую гору, градъ ихъ, носилъ насъ для того, же не пріялъ поклону отъ насъ, пожаданого собѣ. Двае есме ему не поклонили ся. 543 || 544

Маоей не дасть изолъгати, же естъ святый нашъ градъ еще. Въ зачалѣ смотрю з҃, 7, церковномъ: „тогда поятъ его" [Христа] „діаволъ", Бога, „въ святый градъ и постави его на крылѣ церковномъ" и прочая.

Отожъ не таимо, бралъ и насъ у руки діаволъ, але дармо ся сподѣвалъ, бо мы ему поклону и не дали, и не дамо. Ezutan is[4]), и посему знайтежъ о *семъ*[5]), христіяне милыи, есть въ насъ градъ святый Ерусалимъ, а въ нихъ иншій, иншая и справа въ немъ, не Господня, чортова, 544 || 545
у римского папежа теразнѣйшая, а у нашыхъ справа чистая, святая.

„Сіе дерзновеніе е҃і мужа, крестъ имущаго", а што̀ попъ оного нечистаго антіхріста, папы Рима, 106, р҃ѕ листъ, 106, и паки листъ р҃ѳ, 109, in фоliones: „De[6]) igen szükséges a Melchisedek hasonlatossaga szerént"[6]) пишетъ штось и той Matthias nátor „véres[6]) aldozatra"[6]) и прочая, лжетъ или брехачъ брешетъ о тайнѣ, о лѵтурґіи ґрецкой онъ; 545 || 546
мшу свою не отъ Христова брата, ани не отъ Василія, ани отъ Златоуста Іоанна пріяша. Мелхиседека они не знаютъ, и мы не *вшитки*[7]) о немъ, лѣнивіи попове, вѣмы. Нѣціи же вѣмы и тое: „не по чину Ааронову, но по чину св. Мелхиседекову"[8]). Уподобляйте ся тымъ, которіи знають и тое и днес, же хлѣба и вина Мелхіседекъ, священикъ Бога вышняго, давалъ и даетъ вѣрному, православія не отступующымъ токмо. „Сія 546 || 547
тайна моя", мнѣ рече и моимъ, а не Матіа́шови Жамбору, ани тежъ Янови Корницкому псу, бо они обидва суть similes, ровни; въ томъ же злость дуже по себѣ похваляютъ, нечистаго своего въ себѣ духа имѣвши omnes.

Възрите у реестрѣ книжномъ три тисящи сто сѣмдесятдевят, сирѣчъ, гр҃оѳ, учуете.

---

[1]) Ср. Мат., зач. 7, гл. 4, ст. 6.

[2]) Ib., ст. 8.

[3]) Р-сь: нош҃и.

[4]) М. послѣ того же.

[5]) Р-сь: семв.

[6]) М. de igen szükséges a Melchizedek hasonlatossága szerint véres áldozatra = но весьма необходима по примѣру Мельхиседека кровавая жертва.

[7]) Р-сь: вш҃ико.

[8]) Евр., зач. 316, гл. 7, ст. 11.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Римскій сѵґклитъ творяше боги. Яко дале прочитайтежъ: власнѣ
547 ‖ 548 также отецъ Мелхиседекувъ, Авраамувъ отецъ робилъ земныхъ, творяше боги.

Аминь, аминь, глаголю, и гваритъ ся мною: вѣруйте, что̀ черниломъ глаголю отъ книгъ — не римскіи(хъ), но отъ листа ҂гроѳ. Папа боги робитъ, како оный Алеѯандръ третіагонадесять бога, ҂аѵгі.

Мелхиседека его власный отецъ прогналъ пречъ отъ себе въ пустыню мірскую, и въ ней сподоби ся славнымъ быти [а[1]) ме mene â мене ва[1])].

Папѣжеву вѣру не хощу азъ, бо мене хотѣлъ также забити, яко отецъ Мелхіседековъ сына своего.

548 ‖ 549 Дале читающымъ людемъ псаломъ пѕ; потребная то е҃ рѣчъ, что̀ въ томъ ся замыка҃ глаголѣ. Господь повѣ҃ въ книгахъ людемъ, а не псомъ повѣсть, людемъ, и не всѣмъ и людемъ, но вѣрнымъ скотомъ, бо глаголетъ ся у псалтыряхъ: „чловекы и скоты спасеши, Господи". Для чегожъ писма читаютъ, а невѣрникове не вѣрятъ!? „Скотень, скотен бѣхъ у тебе", Боже мой, власный волъ бѣхъ. Респонъ отъ Духа: „и азъ выну", рече, „съ тобою, члче малый, нашъ еси".

549 ‖ 550 Пресвятая Троице, помилуй насъ и васъ, поганъ, ‖ бо вы, безъ Духа сущіи, першого, а, псалма не розумѣваете: „блаженъ мужъ, иже не идетъ"[2]) въ римскую секту, но вѣру Божію трима. И сіе чтетъ (ся): рымскій сѵґклитъ творяше боги малыи и великіи, апокалѵпсісъ тоежде docet; ѧваца[3]) насъ, ѵѹпъне[3]) бѹнъ[3]), Domine.

Очи имаетъ и ракъ малъ, але очима не зритъ писмо Господа и Бога небесного. И тотъ ясть и піеть, потомъ то *впередъ*[4]), то взадъ убѣг-
550 ‖ 551 нетъ, двома концы ходитъ, а крове въ собѣ и не имаетъ, якъ же и вы таковыи сут.

Христосъ кровъ святую проліялъ за людъ, а римлянове, якъ отступиша отъ востока, св. престола брата Господня Іакова, патрія(р)ховъ всѣхъ четверопрестольныхъ, власнѣ такъ ихъ, якъ мене amant, *любять*[5]), како сатана ангела — пиши: а҃ггла.

В҃ *глава*[6]), Малахія, что̀ въ книзѣ есть, пишетъ ся пророкомъ святымъ, але вы ни пророка, ни апостола, ни д҃ *евангелистовъ*[7]) о тайнѣ Христовой
551 ‖ 552 не вѣруете, бо папа, въ немъже бѣсъ законодавця, той научилъ ⟨на вся⟩ людъ римскій *отторгнути*[8]) ся ⟨вамъ⟩ отъ св. града и престола Божого.

[1—1]) Sic! — [2]) Пс. 1, ст. 1.

[3—3]) Рум. învăţa, Jupîn bun, научи, Господь благій.

[4]) Р-сь: впере҃.

[5]) Р-сь: лѫбѧть.

[6]) Р-сь: главо.

[7]) Р-сь: еѵлистовы҃.

[8]) Р-сь: ѿтѹргнѹти.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

А прецожъ а҃ главу пророка Малachias не чтете и не вѣрятъ[1]), хочъ чути, котрая невѣрная[1]): мерть[2]) на̑пъкелѣтȣ̂ль, mert napkellettöl fogva, nem napnyugattül fogva Nagy az en nevem Michaél Istenek es nektek is szolgaja, jobb volna meg Ternetek vobis пророкы, â Prophetaknak eszt kelene hirdetni. Halgasd[2]) 15, ⁞ послу(ха)йте 15, еі҃ главу, 19, ѳі҃ ст., вѣр- 552 553
шикъ, Еремею, Ieremias: „⟨бѣсть⟩ бы҃ мнѣ лжа водамъ невѣрнымъ; сего ради сія рече Господь: аще обратиши ся, обращу тя, и предъ лицемъ моимъ станеши. И аше отлучиши честное отъ недостойнаго" [папы], „яко уста моя будеши. Обратятъ ся тіи къ тебѣ, и ты не обратиши ся къ нимъ. И дамъ тя людемъ симъ въ стѣну мѣдяну крѣпку, и бранятъ ⁞ на тя, и не възмогутъ, иже азъ съ тобою есмь, да спасу тя и из- 553 554
бавлю тя, рече Господь, избавлю отъ рукъ злѣйшихъ, искуплю тя отъ рукъ силныхъ"[3]).

Vége[4]).

[1—1]) Sic!

[2—2]) M. „mert napkelettöl fogva" — nem napnyugattól fogva — „nagy az én nevem". Michael, Istennek és nektek szolgája. Jobb volna megtérnetek vobis, пророкы, a prófétáknak ezt kellene hirdetni. Hallgass — „ибо отъ востока" — не отъ запада — „велико мое имя" (Малах., гл. 1, ст. 11). Михаилъ, Бога и вашъ слуга. Лучше было бы и вамъ обратиться. Пророки, пророкамъ бы надо это возвѣщать. Слушай.

[3]) Iерем., гл. 15, ст. 19—21.

[4]) M. конецъ.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

зѣло силная, бо не рімская, у мене ѐ. „Нѣсть бо настоящу и Христу не быти, идеже бо едина отъ Троица упостась будетъ, вся тамо естъ Троица, неразтерзателнѣ бо иматъ къ себѣ".

554 555 Псы они, бо раздираютъ, яко аріане, умаляютъ Троицю, а римлянове, яко вижду, пришиваютъ до Троици невѣрство в. *Духу*[1]) лукавче, зміинь, и псе, зі, твой брешетъ духъ въ томъ, 17 листъ ‹анѣ ся дыхаѣ›. Что̀ туть брешете, же Отецъ небесный не дыхаетъ?! Не дыхаетъ вашъ отець римскій, хиба яко мертвый каніс, песъ, котрій и креста прекладѣ, лѣвакъ. Показуютъ знаменіе свое ложное.

Прочитуй, члче, апостолскую правду. Въ законѣ писано ѐ, яко
555 556 „иными языки и усты ‹истны› иными възглаголю людемъ симъ, и ниже тако послушаютъ мя, глаголетъ Господь"[2]). Gloria[3]) enim filiae Regis intus, intus[3]), пишу. „Ниже бо иматъ потребу вѣрный знаменія видѣти, но точію требуетъ и оглашенія".

Сія въ нашой книзѣ есть: „родъ сей лукавъ ѐ, знаменія ищетъ, не дѣ ся ему"[4]), опрочъ пе сего псалмова глаголанія отъ цчи листа: „сътвори съ мною знаменіе"[5]), и прилагаетъ той листъ: „въ благое"[5]); дѣ, можетъ дати вѣрному сему знаменія.

А молчитъ-ко, члвече, что̀ суть телеса небесная и телеса земная?
556 557 Глаголю апостолово слово, и тыжъ чуйте болшая во листѣ ѕвцѕ, ѕвцз: „мы же (аще) звѣздъ премалѣйшихъ ниже являющыхъ ся чинъ имамы, кая будетъ намъ утѣха? Ни, молю, не тако лѣниви, не[6]) тако празни будѣмъ"[6]) (V) .....
нежъ мои слѣпіи очеса книжніи звѣзды колись и не знаша.

На цо̀ они ‹мутную› колотятъ водоносы чистую агнчю рѣку? Не знаете вы, нѣмыи, молчати, halgatozni[7]), унѣте Корницкій, паче же Риму
557 558 проклятый, бѣсноватый чловече, ѕв, ѕг и пр. Брешутъ все изъ вашыхъ книжовныхъ людій чорныи всякіи diabolÿ вашѣ на всяку недобрую секту свою, на лютра, на калвина, на аріана. Чемужъ свою

[1]) Р-сь: двхи.
[2]) 1 Кор., зач. 156, гл. 14, ст. 21.
[3]) Sic!
[4]) Мат., зач. 48, гл. 12, ст. 39.
[5]) Пс. 55, ст. 17.
[6]) На поляхъ съ обѣихъ сторонъ нарисовано по звѣздѣ.
[7]) M. hallgatni молчать, hallgatozni слушать.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

вонячую главу, паршивую, солодивую, ты, псику, не очистишъ отъ блудодѣанія? „Яко се удаляющіи ся отъ Тебе погибнутъ. Потребилъ еси всякаго, любы дѣющаго, отъ Тебе. Мнѣ же прилѣпляти ся Богови благо е҃“[1]).

Дурнякъ самъ ся родить, никто тя не сѣеть. Евангелія: „изыйде сѣяй сѣяти сѣмене“[2]).

„Въ части брани стахомъ. Еже труждати ся зѣлнѣе на ны діа- 558 559
волъ въоружаетъ ся“, не днес писаніе глаголетъ святое.

„Азъ свѣща Израилева“, ты же дѣмонова, папова. Ци много ти далъ? „Мзда бо чл҃ку душевніи очеса ослѣпляетъ“.

„Да не убо бѣгаемъ тяжести глаголъ, ниже бываемыхъ отъ сихъ язвъ, не бо да (раз)ломитъ, ниже да раздрочитъ душу, *ни зноситъ ся*(? [3]) язва, но да исправитъ (ся)“.

Вѣмы Божіею благодатію писма мало. „Таковыя другомъ нашымъ даруемъ дары, да душу ихъ отъ гнѣва Божія изъвлечемъ, во пещи злобы възлежащыхъ ихъ зряще, въставимъ“. „Но не исправляетъ ся“, 559 560
рече, „но ты свое сътвори, и далъ еси отвѣтъ Богу. Не скрый таланта: сего ради слово имаши, сего ради языкъ и уста, да исправляеши ближняго“ (и) проч.

Еще жъ чтос болшая тота книга указала мнѣ у листѣ ,аѱ҃нѳ; е҃ главу и ты можешъ, прочитуй: „ниже вы лѣните ся обличати во оцѣ бервена или остину, триску“. „Обличи брата“[4]), ѳі҃, Сирахова суть Духа ст҃го реченія. Ѱа́ло (ѳєѡ. 560 | 561

О, прорци, Ісаію, пророкуй, рцижъ (V).....
.....
ѿфїсъ, дракона, зміа. Пророцы ложніи несправедливе по (V).....
Левїаthан, левиаѳа҃н, котрый (V).....
к҃з главы слово проповѣдуй: „и поклонятъ ся“, рече, „Господеви“, не змію. Р҃г псаломъ: ругати ся, а не кланяти ся оному кривому змію: „змій, егоже ругати ся“[5]) ему дано. „Егоже създа“[5]) — и того знаю. Богъ създа ангеломъ, претвори ся, отъ псалмѣсты ся учимо мы: | „и уклони 561 | 562
(ся)“, речено, „отъ сея въ сію“[6]). Въ небѣ пановаша архангели, и ангели, и Лѹцїфе́р исъ таборы. Южъ пануютъ на земли, во людехъ такихъ, которіи о҃д псаломъ не знаютъ: „отъ сея во ону; искидаша ся дрождіе“[7]), непотребное Богу и намъ, людемъ вѣрнымъ Божіимъ, изъ сана своего въ безчестіе.

---

[1]) Пс. 72, ст. 27—28.
[2]) Мат., зач. 50, гл. 13, ст. 4.
[3]) Р-сь: ни҃носи҃.
[4]) Сирах., гл. 19, ст. 13.
[5]) Пс. 103, ст. 26.
[6]) Пс. 74, ст. 9.
[7]) Ib.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Лѹціфер̀ и Лѹціпер̀ — розность. Лѹціперовъ азъ нѣсмъ; вѣмъ, што̀ читаю у листу ,ацеі: „аще мы хощемъ, великь ест, аще мы хощемъ,
562 | 563 бываетъ малъ". „Аще | внимаемъ себе" — кто писати будетъ, пиши: „аще *внимаемъ себѣ, исъ Царемъ нашымъ есмы*", а папѣжъ земный земная и *мудрствуетъ*[1]), а не небесная и не духовная, токмо, (яко) плоти живущіи вси, плотская.

Повторѣмъ краткими словы глаголемая їта: „растлѣлъ[2]) еси, и тако горняа долу бываютъ"[2]), бо не разумѣваютъ св. писмена.

Вей вашому законодавцеви папѣ, „сыну погибелному"[3]) ⟨отъ истин-
563 | 564 ной⟩! | Есть тому подъ покрытіомъ у св. писмѣ знакъ, же „сынъ погибелный" отъ истинной вѣрѣ (V)..... Папежевы сынове вси погинутъ, и ты, *папеже*[4]), иже собѣ толко тую секту (V)..... Вымыслъ тое бѣсовскій, абы ся не самъ мучиль по скончанію сего свѣта.

Отблудили есте отъ Христа и отъ его святого, даннаго намъ разъ, а не два разъ, права стго. Чемужъ ся соромѣ(е)те пріяти вѣру святую?
564 || 565 Восточници бысте и вы колис то недавно, ѡе року, почасте оный не знати псаломъ: „благословенъ Господь Богъ meus, мо̏й, мо́й, мой, мой, meus, научаяй руцѣ мои" — варїа̀ — „на оплъченіе, пръсты моя на брань". И инде тоежде глаголетъ Параклѵтъ, сирѣчъ, Утѣшитель: „Духъ правъ обновилъ въ утробѣ моей"[5]) Саваоѳъ.

Δωξα τῶ Θεώ, аминь[6]).

[Кѵріе[7]) сѡсон и̂масъ] о́моѵсіος *καὶ* о́моθεος[7]), то е̑, единой истности и
565 | 566 единого Божества вызнаю, Троица вѣчная, а̂, ѡ. |

Прошу, абыс на памяти имѣлъ: „хулящыхъ людій отвращаетъ ся, смиренымъ же благодать даетъ"[8]) Богъ небесный, святый глаголетъ.

Алъфу и ѡмеґу, а̂, ѡ̂, познавай! Азъ почасти почахъ познавати южъ. „На аспида и васи(ли)ска наступиши"[9]).

Іанікій Ґалятовскій, Богомолецъ, въ листу ѵнд, въ Ключи своемъ папежа описалъ отступникомъ (V)..... и собѣ иншую вѣру вымыслилъ. Якую иншую? *Дѣмонови*[10]) братъ сталъ,
566 || 567 а мы братя вѣрѣ Божой. |

---

[1]) Р-сь: мрствѹю.

[2]) Повторено дважды.

[3]) Іоан., зач. 56, гл. 17, ст. 12.

[4]) Р-сь: папежѣ.

[5]) Пс. 50, ст. 12.

[6]) Очевидно, конецъ Бесѣды. Начало другой, повидимому, пропущено, да и самый ея текстъ, до „молитвы благодарственной" (стр. 573), состоитъ изъ какихъ то безсвязныхъ отрывковъ.

[7]) Гр. *κύριε σῶσον ἡμᾶς. ὁμοούσιε καὶ ὁμόθιε!*

[8]) Притч., гл. 3, ст. 34.

[9]) Пс. 90, ст. 13.

[10]) Р-сь: дѣмоновѣй.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

„О еже предста царица“ [1]), р҃лг листъ. Малая ⊕ звѣзда и ⊛ великая звѣзда, квїдъ ѐсть го(к)?

Дакому отъ васъ кивеную [2]) знати книгу, *яже* [3]) мя (и) кождого учитъ: „о еже предста царица“ дня, minden [4]) напо(н) [4]) „предста царица“.

„Многи цвѣтове, но единъ рай, и многы звѣзды, но едино небо“. Въ котромъ же ты, Ляше, Поляче, и ты, егожъ брате, унѣате, желаеши въ небѣ оставати, быти *вѣчнѣ* [5])? 567 568

„Дщи земна, и недостойна земли, но огню геенскому“.

„О еже предста царица“, двацять точію е҃ листовъ и строчки осмъ.

„Матеръ убо заклахъ, и сына ли не заколю, корень иссушихъ, и плода ли не от'иму“, ercsetek [6]) omnes.

„Преложеный духовный малый отступилъ и собѣ иншую вѣру вымыслилъ“, геретицкую; папѣжеви ся тое глаголеть, же невеликъ нашымъ ест.

Отворижъ, слѣпый человѣче, а (V)..... 568 569
„Воспою Богу“, а папѣ римскому бездушнаа животная ему воспоютъ въ адовой темници, потомъ же у геенскомъ вѣчномъ огню.

Аінон [7]) Θеѡн [7]), хвали Бога, чл҃вче, а не римлянъ сихъ.

Антїхристъ: а҃ вепръ; в҃ инокъ дивій; г҃ діаволъ, и вся его сила — у папѣ; д҃ левъ рыкаа; е҃ змій кривый; ѕ҃ аспида; з҃ многоплетеный звѣръ и различный; и҃ егда же ядовитое, и смертное, и пагубное змію 569 570
нарицаетъ ю; ѳ҃ пардусъ рябъ; і҃ скорпіа; аі҃ медвѣдъ; ві҃ чловекъ бездушьникъ; гі҃ княз міра; ді҃ Веліаръ, по св. ученику Христову, Павлу, и противникъ — еі҃ законови; ѕі҃ варвара; зі҃ апоніа [8]); иі҃ око [9]) слѣпое своимъ козамъ папѣжо нарицая [9]). Вся суть сія.

Знай початокъ, псаломъ а҃: *гибель* [10]) — пагуба; оѳ҃: „озоба виноградъ вепръ отъ луга и инокъ дивій“ [11]) — папа; ҂ацві: „сице превра- 570 571
тиша ся сами отъ христіанства въ ново еретичество“; ҂ацгі: „хулящыхъ отвращаетъ ся Богъ, и пріемлютъ ихъ бѣсове“. Глаголетъ ся въ томъ же въ листу: „а егоже аще Богъ възненавидитъ и отвратитъ ся, кто пріиметъ? Никтоже, но развѣ бѣсове, но развѣ діаволъ“ — папѣшта. „Донелѣже убо въ руцѣ Божіи естъ чл҃къ [есмы], никтоже насъ похи-

---

[1]) Пс. 44, ст. 10.
[2]) Отъ м. kivánni = желать.
[3]) Р-сь: еже.
[4]) М. minden napon = каждый день.
[5]) Р-сь: вѣчнѣе.
[6]) М. értsetek = поймите.
[7]) Гр. *αἶνον Θεῷ* = хвалу Богу (т. е.: воздайте).
[8]) *'Απονία* = праздность.
[9]) Sic!
[10]) Р-сь: гѹбе.
[11]) Пс. 79, ст. 14.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

571 572 тити можетъ, крѣпкая бо е҃. Егда же руки оноя отпаднемъ и помощи, погибохомъ, всѣмъ готови предлежимъ въ разграбленіе, всѣмъ во попраніе, аки стѣна", ѯа, „преклоненная и плотъ возриновенъ", *псаломъ*[1]) вѣруйте.

„Възблагодарѣмъ о реченыхъ Бога, испросимъ его дати намъ стражу и съблюденіе сихъ, да и мы, и вы веселимъ ся, а еретици постыдятъ ся. Умолѣмъ его, да и въ прочее намъ отверзетъ уста, яко да и наша съ тѣмъ*жде*[2]) паки тщаніемъ предамы".

572 573 Помолѣмъ ся ему!

Молитва благодарственная[3]).

„Благодаримъ за вся благодѣ(я)нія Твоя, яже отъ перваго дне даже до сего настоящаго на насъ, недостойныхъ, показаша ся. За яже вѣмы и не вѣмы, за явленная, за неявленная, яже дѣломъ ⟨быша⟩ бывшая, яже словомъ, яже волею, яже неволею, за вся, яже на насъ, недостойныхъ, быша, а҃ за скорьби, в҃ за отраду, г҃ за геенну, д҃ за муку, е҃ за Царство небесное".

573 574 „Просимо Тя съхранити душу нашу святую, чистую совѣсть имущую, кончину, достойную чл҃колюбіа Твоего" и проч. Господи, помилуй!

„Даждъ въ словѣ твоемъ премудрость".

„Въ молитвѣ тръпѣте", врмв, „бодрствуйте въ ней съ благодареніемъ"[4]), глаголетъ Павелъ.

У вышшереченой (молитвѣ) мовило ся о явленыхъ и неявленыхъ дѣлехъ благодарити Господа Бога.

Мнѣ, недосто(й)ному рабу его, яви ся благодать духовная велія, же евангелію не токмо римчикове — вей! — папежа сынове и его ко-
574 575 зопасы, патрове и унѣтове попове, не всю евангелію и не *цѣлую*[5]), они ю не вѣрятъ; вѣрятъ чтос, но не всѣ слова Божія, и тое тратять, еже вѣроваху перше, хуленіемъ. „Наступѣте бо", рече, „на зміа и скорпію"[6]) и на всю силу вражію. Чтожъ тое? „Нѣсть бо высота здрава, но якоже вѡрволѣ (?)[7]) гинутъ скоро[7]), удобнѣ разсѣдаютъ ся". Знай отъ
575 576 сего и болшая и неявленная, къ Рімляномъ, осмая глава, XII vel 12, в҃і то листъ: „не съобразуйте ся вѣку сему, но преобразуйте ся обновленіемъ ума вашего"[8]). Разумѣй: „и око, егда само слѣпо бываетъ, вся помрачаетъ прочыя уды". [Гей[9]) же,] попъ, яко оного чловека волъ[9]),

---

[1]) Р-сь: ѱлѡма.

[2]) Р-сь: — зе҃д.

[3]) См. Логосъ, стр. 8—9.

[4]) Ср. Филип., зач. 247, гл. 4, ст. 6.

[5]) Р-сь: цѣлою.

[6]) Пс. 90, ст. 13.

[7]) Sic!

[8]) Рим., зач. 108, гл. 12, ст. 2.

[9]) Sic!

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

аціе фол. „И на всю силу вражію“; мы еще и третицею вѣмы, что ѥ: „и наступѣте“, рече Христосъ, „на wфи и на вшитку власть змінную“. 576 577

Есть тако *ученіе*[1]) вѣрному чл҃ку: не много кажи. Проповѣдуйте: „Отче, остави имъ грѣхъ“[2]), отъ сто знайдешь Луки, раі въ зачалѣ. Погибающымъ унѣатьскымъ попомъ еще оная святая словеса Христова невѣдома сут. „Погибаемыхъ бо ѥ людій еже не познавати яже къ спасенію приводящая ученія. Тма паче свѣта угодинѣйша быти мнит. ся“, унѣате, тобѣ — тая его книжка [Катехисісъ].

Чуйте, ачей вы *чорное*[3]) по бѣлому паперю не *познаваете*[4]) и не 577 ‖ 578
разумѣваете отъ сто Даніиловыхъ книгъ пророченія? Знайдѣтежъ пророкы, о нихъ же (V).....
гаданъ, пророкоша: отступство отъ першыхъ святъ и календарѣ ихъ написаша, и Бога ина, не перваго. Для чегожъ книги, *аще*[5]) имъ не хцете вѣрити? Паки реку: для чегожъ и очеса истекутъ: „и очеса имъ истекутъ изъ обочій ихъ“ [и рече пророкомъ Духъ] „и языкъ ихъ растаетъ въ устѣхъ ихъ“[6]), Память Господня, ді глава. Въ томъ же ѥ про- 578 579
рочествѣ друковано: „изыйде вода жива отъ Ерусалима“[7]). Живому естъ вода изъ Ерусали(м)ской каѳолической восточной церкви христіяномъ обще всѣмъ, яко кришталь прозорливая ѥ, чистая; унѣатови *колотная*[8]), мутна. О той мутной в главу Іерем. *пророка*[9]) азъ науцѣ держу ся и проповѣмъ: „заварошъ, zavaros[10]), nem tiszta viz“[10]). Для чогожъ теды бѣсуютъ ся на благочестіе святое примусомъ? Жаденъ апостоломъ не укажетъ, котрого Петръ, Павелъ, Андрей и про- 579 ‖ 580
чіи апостолове примусаша: послѣдуй Христа, чловече! „Аще кто хощетъ“, рече, послѣдуйте книгамъ правымъ, а не лестнымъ. Лживо *евангеліеву*[11]) католикове римскіи отповѣдъ мовятъ — суть осмъ ли у катехісис(ѣ), въ листѣ вашомъ осмъ, сѳ, а нашыхъ 9 ѥ, ѳ блаженствеа ѥ. Остатьное отъ евангеліи вашой чуютъ, але иначей творятъ вшитки они. „Блажени есте, егда поносятъ вамъ“[12]) — лаютъ вамъ, турбуютъ васъ и всякую ‖ злость, неправду глаголютъ противко васъ „имени 580 581
моего ради“, для моего [то] именя. „Радуйтежъ ся и ве(сс)лите ся, бо

---

[1]) Р-сь: оученіе.
[2]) Лук., зач. 111, гл. 23, ст. 34.
[3]) Р-сь: чорнокное.
[4]) Р-сь: познаваѣ.
[5]) Р-сь: ажъ.
[6]) Захар., гл. 14, ст. 12.
[7]) Ib., ст. 8.
[8]) Р-сь: колатная.
[9]) Р-сь: пророка.
[10]) М. мутная, нечистая вода.
[11]) Р-сь: евангеліева.
[12]) Мат., зач. 10, гл. 5, ст. 11.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

отримаете *заплату*[1]) въ небесехъ"[2]), рече. Дивнѣйшая въ томъ евангелію суть ещежъ во началѣ, котроежъ — девятдесят девятое —, але вышнее унѣятъ не вѣсть. „Всяжъ сія ‹болезнемъ› начало болѣзнемъ"[3]); тогда прійдетъ ваше незнания евангелія. Унѣатъ попъ не знастъ: „вся же сія — начало" вашой душевной и плотской хворотамъ, „болѣз-
581 582 немъ" вѣчнымъ, безконечнымъ, конца неимущымъ. Геенна ждетъ васъ, аще ся и вы огня дочасного, которій „вышолъ, яко исъ тука"[4]), ов писал., отъ римскихъ не отречете паїъ ложныхъ ученій западныхъ всѣхъ. Отрецѣтъ ся вторій разъ сатаны, и всѣхъ дѣлъ, и всѣхъ слугъ его. Спомнѣтежъ, кому есте ся обѣщали вподчасъ святого едного крещенія едному служити и покланяти ся на востокъ, едному Господу Богу нашему, ему же и служити до вѣка тому. Стго[5]) апостола славнаго
582 583 верховнымъ титулъ Петръ названъ святому[5]), а чемужъ титула ся ты — не верховнику, но западнику, псе et свине, чловече, плотстій же бѣсе, сатанинъ ангеле, рімчику, безтитленный враже" (V).....

Ту читайте Петрову книгу святую, а не моей руки *шкриптъ*[6]), но св. Духа и верховнаго (апостола). Петеръ укаже имъ прецъ — шестдесято и седмое, 67, восточьной церкви у зачалу ѥ вшитко — Риму
583 584 и отпалому тему унѣату отъ святой ласки Бога, *которая*[7]) мене, грѣшнаго, св. престолу первому Петровому присовокупила до едности Петра. Петръ, ꙋз, зачнижъ!

Сіи римчикове второе посланіе Петрово и вторую въ немъ же главу [в] читаютъ, але не могутъ поразумѣвати ю, что̀ есть въ ней писаніемъ речено, кто псы, кто, кто языкъ духа Божія, или кто свиняръ, и кто сусь[8]), дісьно[9]), еже ѥ свиня. Пса и свиню кто сътво-
584 585 рилъ, тотъ же и мои слѣпотствующіи двои очеса, душевніи и плотстіи мои. Сътворивши мя, святымъ крещеніемъ отъ всего мірьскаго призвалъ, да знаю едну вѣру святую, еднаго во св. Троицы истиннаго Духа Бога. „Духъ есть Богъ", а не папа богъ, чемъ онъ евангелію и апостола не вѣруетъ, родъ апостола.

Что̀ сут сія: „въ огни пламенніѣ дающаго отмщеніе незнающымъ"
585 586 [невѣдущимъ] „Бога" и не послушающымъ благовѣствованіа Господа нашего, Іисусъ ХЅ, Петромъ и Павломъ и нашыми людьскими языками глаголетъ ся Іс Ха.

Папа вашъ песь, кусаетъ, яко свиня, мертвого и[10]) жива чл҃ка, бо

---

[1]) P-сь: заплате. — [2]) Ib., ст. 12.
[3]) Мат., зач. 98, гл. 24, ст. 8.
[4]) Пс. 72, ст. 7.
[5]) Sic!
[6]) P-сь: шкриптръ.
[7]) P-сь: котараѧ.
[8]) Л. sus.
[9]) M. disznó = свинья.
[10]) P-сь: а.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

подъ мору свинѣ и псы ядяху плот(ь), тѣло чл҃вкомъ, а не душя поядоша, intelige!

„Аще непослушающіи" [люде] „благовѣствованія пріемлютъ томленіе, а иже съ непослушаніемъ оскорбляющіи васъ что̀ не постраждутъ"? Павелъ ми сіе реклъ — егоже духа папа вашъ не имаетъ, Павлову вѣру 586 587
ани науку, — (въ) Павловой книзѣ в҃ Коринѳяномъ, г҃: „Духъ ѥ҆", рече Павелъ, „Богъ"[1]), родъ въ зачалу. И евангеліе тое свѣдъкомъ, Іоаннъ, в҃і въ зачалу зрю тоежде: „Духъ ѥ҆ Богъ"[2]).

Знати потребно мнѣ и вашымъ же душямъ, что̀ учитель учитъ Павелъ: „а идеже Духъ, ту свобода"[3]). Ачей же свободно южъ Петрову науку глаголати, рещи: „сіи суть", [рече] Петръ, „источьницы безводніи, и облацы, и мглы, отъ вѣтръ преносимы, им(и)же мракъ темный 587 588
въ вѣкы", рече, „блюдетъ ся"[4]), сирѣчь, *трима*[5]) ся, держитъ ся. Держиможъ едну вѣру вси.

Люблю азъ тѣло ваше. Але чтожъ, чемужъ вы христіянъ мучите? Бо у вашомъ тѣлу нѣть духа истинна. Христосъ училъ и тепер же той Христосъ, а у васъ папа есть. Але, прошу, послушай-ко, а чемъ же насъ обнажаютъ плотскіихъ ризъ?! „Дайте", Христосъ учитъ, а не силою зъ нихъ бери. Чемъ же разбоемъ предъ многима попами шарпали, како звѣрове, насъ, беручи хитоны. Даю и сорочку, бо евангелиста свя- 588 589
тый и апостолъ глаголетъ южь въ зачалу, что̀ теразъ учу ся, яко отъ Духа своего далъ ѥ҆ гое знати, еже и мы не знали, а теразъ вѣмы, знаемъ: „Бога никтоже нигдеже видѣ"[6]). „Богъ любы естъ" и проч., „и пребываяй", рече, „въ любви Божой, и Богъ въ немъ пребываетъ. О семъ совершаетъ ся любы съ нами, да дерзновеніе имамы въ день судный, зане, якожъ онъ ѥ҆, и мы есмы ту, въ мірѣ семъ. Страха нѣмашъ въ любви Божой, но съвершенна любы вонъ изгоняетъ страхъ 589 590
человечій, яко страхъ муку, мученіе вѣчное иматъ. Бояй же ся не совершаетъ ся въ любви"[7]).

Мы духовная, а вы плотьская, мы въ небѣ, а вы въ Римѣ остаете, бо евангеліе силою изъ моихъ (рукъ) взясте. Ѥ҆ у мене иное такоежь, у которомъ тыижъ Божіи слова: „егоже міръ не можетъ пріяти, яко не видитъ его ниже знаетъ его"[8]).

(V)..... „міра лукавое и скверное житіе наричаетъ. Зриши ли, яко нѣсть мірскоя[9]) душѣ, еже имѣти его"[9]).

---

[1]) 2 Кор., зач. 174, гл. 3, ст. 17.
[2]) Іоан., зач. 12, гл. 4, ст. 24.
[3]) 2 Кор., ib.
[4]) 2 Петр., зач. 67, гл. 2, ст. 17.
[5]) Р-сь: трама҃.
[6]) 1 Іоан., зач. 73, гл. 4, ст. 12.
[7]) Ib., ст. 16—18.
[8]) Іоан., зач. 48, гл. 14, ст. 17.
[9]) Sic!

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

590 . 591 „Аще[1]) и мы близъ Бога есмы, на небеси есмы. Что бо ми есть раденіе о небеси, егда имамъ, вижду Владыку, которого нашѣ небесного именуютъ".

„Пріидемъ бо", рече, „азъ и Отецъ мой и обитель у него сътворимъ"[2]). „Сътворѣмъ убо душу нашу небо. Душя бо, чести желающи и еже славима быти, не узритъ Царства небеснаго". Нѣсть се слово мое ниже моя глаголю словеса, но Божественнаго Духа (V)..... „не узритъ, аще добродѣтель дѣлаетъ кто".

591 592 Рече отъ евангелія: „не возбраняю славы желати, но славы хощу истинныя, яже е҃ отъ Бога"; „егоже похвала", рече, „не отъ чловѣкъ, но отъ Бога" и прочая.

„Поверзѣмъ овчую кожу, пачежъ будѣмъ овчата", ҂вх҃ѯе, бо чтос ещежъ реку отъ Павловыхъ наученій духовнымъ Духомъ Параклут(омъ): „неба лучшими быти лѣть естъ, кто прагнетъ и желаетъ, глаголяй: ищижъ не сребро, но книгу святыхъ", ҂вц҃ле.

„Святя(?)[3]) твою убогую душку, сътвори тя сына, ты же хощеши быти рабъ (V)..... пріиде, всели ся въ тя", ҂вц҃ѯз.

592 ‖ 593 „Христосъ *хотяше*[4]) всѣсти у тебе, ты же попираеши Христа обьяденіемъ, піанствомъ" [вышше сего есть], „ты же въводиши въ себе, чл҃вче, помышленія лукавая" — же папѣжъ чл҃къ, а не сатана, явный змій: „змій сей, (егоже) създа ругати ся ему".

И Христа сатана въ руки брала, евангелія, Маѳей, Марко, Лука учать, и Петра, и Павла, и прочіихъ святыхъ, и нашыхъ братовъ и сестръ показуютъ писма вся.

„Сътвори тя сына, ты же хощеши быти рабъ діаволу" — и его папежовѣ.

593 , 594 „При устѣхъ" или, паче, „да при устѣхъ двою или тріехъ свѣдителей станетъ всякъ глаголъ"[5]), Павелъ рече, и Петръ, и на остатку самъ глаголетъ Христосъ: „яко всякъ, творяй грѣхъ, рабъ есть грѣху"[6]), осмая отъ Іоана *глава*[7]) св. евангелисты. Далѣжъ еще учу тя: „рабъ не пребываетъ въ дому въ вѣки"[8]), папо! „Сынъ пребываетъ", речено, „въ вѣкы"[8]), въ зач. л҃а, къ Римляномъ, въ зач. ч҃в, а Петръ, в҃ послан., в҃ главу чтѣте, читайтежъ: „сами раби сущеи тлѣнію. Имъже кто по-

---

[1]) Между „его" и „аще" нарисована кисть руки.

[2]) Іоан., зач. 48, гл. 14, ст. 23.

[3]) Р-сь: сватая.

[4]) Р-сь: хотеше.

[5]) 2 Кор., зач. 196, гл. 13, ст. 1.

[6]) Іоан., зач. 31, гл. 8, ст. 34.

[7]) Р-сь: главѹ.

[8]) Ib., ст. 35.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

бѣж(д)енъ бываѣ, сему и работенъ бываетъ“ [1]). Кто ведетъ у неволю, поведутъ и того — папу, которій царя, календаръ новый, оплатокъ 594 || 595
вымыслиша, еще же отъ сихъ страшнѣйшое — знаютъ нашѣ — Маозеа [2]), младаго бога, но несилнаго. Небесный Саваоѳъ той зѣло силнымъ, „Царъ царемъ и Господь господьствующъ“ [3]) до вѣка той.

Къ Римляномъ ми слово отъ шестой *главы* [4]): „не вѣсте ли, яко емуже представляете ся [себе] рабы во послушаніе, рабы есте, его же послушасте, или грѣха въ смерть, или послушанія въ правду“ [5]). О, бѣда великая! Сіе неразумно читателемъ всѣмъ, а найпаче отпадающымъ отъ восточной св. церкви. О, бѣда, о, вѣчная бѣда! „Еще не глаголю“, рече, 595 || 596
„геенну ниже многую ону муку“, но сущіи зде — срамъ, бо книгъ нѣ маете. Еще же суть и прочая: „въ бранехъ бо [телесныхъ] убо и неволею многажды предаютъ ся [супостатомъ] воини, зде же, аще не самъ възвратиши ся, никто же тебѣ одолѣетъ“. Христосъ южъ, ани Петръ, ани Павелъ за васъ второе не умретъ. Знайтежъ в послан(іе) Петр(а) и главу в: „случи бо ся имъ истинная притча: (песъ) вернувъ ся на свою блюватину, и свинія, умывши ся“ въ крещеніи, „въ калѣ“ [6]), въ томъ же власномъ грѣсѣ. Раду даю, покаяніе блудному оному 596 || 597
сыну, которого споминаю вамъ, отъ стго евангелист(а) естъ: верни ся отъ папы, изыйдижъ, душе, како Лотъ въ гору Сvгоръ. Гора — вѣра Христова ѣ, прилагаетъ же ся нынѣшнему Ерусалиму. *Со* (?) [7]) своими выйди, прошу, душе, не погубижъ самъ себе и стадо, Божія овця, порученная пастыремъ Слова и Духа, *Параклита* [8]), слышай его гласъ: „не будѣте раби человекомъ“. „Откуду убо быхомъ раби человековъ? Понеже не токмо чрева быхомъ первѣе раби, но и имѣній, и славы, чести мірской, и иныхъ всѣхъ, предахомъ свободу, юже дарова намъ 597 || 598
Христосъ. Слыши Христа, глаголющаго: „рабъ не пребываетъ въ дому въ вѣки“, имаеши отвѣщати. Отвѣщаніе съвершеннос: „яко никогдаже внійдетъ въ Царство (небесное)“, домъ бо сіе есть Царство. „Въ дому бо“, рече евангелистъ, „Отца моего обители многи суть“ [9]). Опроче мученикове, опроче же попове, опрочіе „изгнаніи правды *ради*“ [10]), опроче „плачущіи“, же вѣру держали, не измѣняша за покой мірскій, опрочь „чистыи сръцемъ“ отъ лакомства, опроче сут *пишущіи* [11]) правду

---

[1]) 2 Петр., зач. 67, гл. 2, ст. 19.
[2]) Ср. Дан., гл. 11, ст. 38: „и бога Маозіма прославитъ“.
[3]) Изъ церковнаго пѣснопѣнія вм. Херувимскоіі въ В. Суботу.
[4]) Р-сь: гравы главы.
[5]) Рим., зач. 92, гл. 6, ст. 16.
[6]) 2 Петр., зач. 67, гл. 2, ст. 22.
[7]) Р-сь: соды.
[8]) Р-сь: — т.л.
[9]) Іоан., зач. 47, гл. 14, ст. 2.
[10]) Р-сь: рады.
[11]) Р-сь: писущіи.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

598 | 599 иному, опроче царіе православніи, чл҃вецы, которіе ⟨на⟩ всякими своими ставы, сирѣчъ, составми, удесы тѣла, на злости нозѣ, руки, мысли, очи, языкъ, на *похоти*[1]) не пустиша. И горьтань отъ обьяденія (V)..... піа(н)ству не изволяахъ, а „съ ненавидящими мя бѣхъ миренъ", спокойно вся претерпѣвати „до самого конца житіа" и прочая есть. Тѣмъ же „рабъ не пребываетъ въ дому въ вѣки", въ геенне пребываетъ въ вѣки, ни откудуже имѣя утѣшенія". О, горе, бѣда нашымъ, которіи милостиню отъ сихъ невѣрныхъ пріимуютъ: читай ,гкд листь: „но обаче поне отнынѣ
599 || 600 бѣжимъ сущаго отсюду вреда, вы же спѣвающе[2]) или ископовающе сію тину[2]), престанѣте сицевыя гибели, сицевыа", рече, и прочая, ет плура, въ той же книзѣ. Есть южъ сіе отъ (о)ного, кто св. апостола Павла посвяшалъ, *хиротонисалъ*[3]) прочее на апостолство, „да съ властію проповѣдати будетъ". Елика, паче же: „елико бо лица[4]) меншая суть, толико яснѣйша благодать Божія являетъ ся", сн҃ѕ, глава тринаца(та)я.

Вернѣте ся, прошу васъ, знавши, проч(ит)уйте: „ови убо разсѣяни быша отъ скорби, бывшія при Стефанѣ", и болшая прочая (V).....
.....
600 || 601 „по, Езек. г҃, пса ловнаго, лвы убивающаго, по юнца крѣпкаго, по лампаду свѣтлую, по уста, довлѣющая вселеннѣй".

Павле св., дай мнѣ, меншому, (быти) псиковымъ щенятькомъ твоимъ, остатныхъ, послѣдныхъ, юже отъ Бога отпадшыхъ, лампадою святою просвѣщати, да вернутъ ся паки до церкви, капіт. ꙁ҃, нрав. ꙁі҃, рѯ҃ꙁ фол., листъ. „Аще[5]) песъ проповѣдъ и азъ песъ[5]), чуждаго же пса
601 || 602 и ласкающаго ни въ чтоже обращати чую. Ласкаетъ діаволъ многажды, яко песъ, но да вѣсть всякъ, яко чуждъ", чуждый онъ есть, антіхрістувь пришлецъ. Той присла своего предитечю искусити вѣрныхъ, но пастыръ, Христосъ, укрѣпитъ своихъ и упасетъ на пажитехъ словесъ святыхъ. Своими (V).....
онъ колотню творитъ, яко о томъ псаломникъ учитъ; въ мнозѣхъ псалмѣхъ е҃ писано: „числомъ вѣсть Богъ святыя своя", а онъ не
602 || 603 вѣсть восточныхъ. Имене они не знаютъ чл҃вка, малаго псичька, kanis філїусъ. На что̀ уста своя обьстригли? Абы молодицѣ ихъ любили, шав, а они женскаго суть пола, якожъ власнѣ и азъ ⟨власнѣ⟩ тогожде есмъ. Hiszem, вѣрую, „мню бо ся[6]) и азъ", яко апостолъ учитель Павелъ о себѣ реклъ, „духа имѣти"; ꙁ҃, рл҃ѳ церкви въ зачалѣ
603 | 604 смотрю: „мню бо ся и азъ Духъ Божій *имѣти*"[7]). У того римского

---

[1]) Р-сь: похити.

[2]) Sic!

[3]) Р-сь: — саемъ.

[4]) Sic!

[5]) Sic!

[6]) Съ обѣихъ сторонъ нарисовано что-то вродѣ двухъ таблицъ, на которыхъ обозначены кружками будто-бы „очи".

[7]) Р-сь: имѣѧ; 1 Кор., зач. 139, гл. 7, ст. 40.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

пса, у егожъ тѣлу, една росколотая субстанціа есть, во его тке-мъ листѣ. А мой Духъ Божій табламъ двоимъ очеса значити кажеть. Еда ли вы Моvсіевы двѣ каменніи не чувасте таблы? Суть обѣ, научаютъ кождого насъ—Бога и члвка, друга любити. Ачей же евангелію и апостола вамъ не вадити будетъ послушати. Господь нашъ Іисусъ Христосъ рече имъ: „блюдѣте, да не прелестите ся“[1]). Смотрѣте, 604 605
абысте ся *изводителю*[2]), котрого сатана отъ вѣры перше вывела (V)..... едой[3]), тогожъ ся и вы варуйте, сокочу, стережѣтъ ся.

Образъ ангелскъ тѣло видитъ ся, а у немъ внутръ діаволя справа вся у латиновомъ римскомъ томъ кождомъ чловецѣ и жонахъ. Папѣжтацѣ: овеча въ нихъ е҃ кожа, тѣло, а душа въ нихъ же вовча, звѣровъ духъ, а звѣрь очи маеть. Тое ти ся, озьмижъ, возмижъ, ознаймую; сіе естъ, науку маю о лжеучителехъ, то есть, ложныхъ проро- 605 606
цѣхъ, о гамѣшныхъ попохъ всякыхъ. Есть у нашой церквч книга, имя той Маръгаритъ или души Бисеръ е҃. Маргаритъ краснѣ вамъ говоритъ унѣатомъ всѣмъ, же южъ вы не христіане, но поганскую тую римскую Катехисісъ, книжку у Тернавѣ, ахчв друкъ, нашымъ восточнымъ (V) .....
ачей и не былъ шога[4]), да҃ тое Богъ имъ, унѣатомъ, и вѣровавши ю, погинути еще, поневажъ унѣатове и сами, безъ сатаны, града стго не знаша изъ евангелія.

О, свѣтлый Божій голубе, граде; яко пророцы глаголаша и апостолы, 606 607
такъ ся и стало: въ тебѣ правда спитъ; „въ немъ же“, рече, „правда успе“. Въстанѣтежъ *южъ*[5]) вы, пророцы, збудѣтежъ вы всю правду, котрая въ небѣ; не въ Римѣ она живетъ, але, яко е҃ писано: „въ нихъ же правда живетъ“[6]), второе, Петръ, посланіе, третя глава, зач. ѯ осмое ⟨въ нихъ⟩.

О сихъ, въ нихъже суть неудобъ разумна нѣкая, nimely[7]), рече Петеръ: „егда увидиши мнози несмыслены, то (не) чюди ся, чреда бо есть быти сицевымъ“. *Але*[8]) правдивое слово: аще ли увидиши многи лживыя пророкы, | то помяни Господа, глаголю(ша), „яко въстанутъ“ 607 608
и, юже такъ е҃, востанули „лже —“, гамѣшніи[9]) „пророци“[10]) и несправедлив(іи) владыки папѣжтаковы (V).....
и нашѣ руки и очи, токмо глава и душя Божія.

---

[1]) Мат., зач. 90, гл. 24, ст. 4.
[2]) Р-сь: изводотелю.
[3]) Sic!
[4]) М. soha — никогда.
[5]) Р-сь: ѫжъ.
[6]) 2 Петр., зач. 68, гл. 3, ст. 13.
[7]) М. némely = нѣкоторый.
[8]) Р-сь: али.
[9]) Отъ м. hamis = ложный.
[10]) Мат., зач. 98, гл. 24, ст. 11.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Рукы и очеса прото реклъ есмь я: я руками и очима моима папову книгу читовалъ, очима въ нію смотрилъ, якъ якійсь папѣжта(ц)кой вѣры у Римѣ чловекъ, названый Совѣздралъ, укефешилъ[1]) ся[1]) ⟨патеръ⟩ и выгралъ у патра, што̀ ему было, Совѣздралови, потреба. Потомъ у самомъ Рімѣ, ґды папежа жена у тогожде члов(е)ка Совѣздрала пану купила, абы ґо обачила. И въ той шаленой жоны вы-
608 | 609 гралъ тень Совѣ(з)дралъ, чловекъ хоснікъ[2]).

А що унѣатови найболшій есть хосень[2]), еще послушайте обще вси. Той тыжъ на имя Совѣздралъ чловечокъ пыталъ о папѣ, ґды целебруетъ онъ мшу свою въ соботу. Улѣзши въ каплицю тей спомяніоній Совѣздралъ пилновалъ того часу, ґды самъ папѣжъ, ихъ отець, остію, оплатокъ бравши у руки, ведлугъ належатаго звычаю горѣ зняль и чтос шептомъ мовилъ. Въ тенъ часъ тенъ же Совѣздралъ обратиль ся до престола и до папежа тылемъ — еже задній столецъ чл̄ку, шеґвель[3]), — а не очима. Такожде егда под(но)шовалъ чашу, по иному языку ку-
609 610 бекъ, (съ) престола, и въ (той) часъ Совѣ(з)дралъ добре тое твориль, же афедрона на папежову офѣру тылемъ ся обрацалъ. Потомъ ускаржили его, але добре ся и вывелъ, вымовилъ ся; *слушалъ*[4]) и папа тое. Покойно отъ Риму въ путь свой от'ехалъ, потомъ пивалъ, ядалъ, пса обыдравши, кожею песіею плативъ должное и прочая.

Руки и[5]) чловекомъ барзо *потребно* ē[6]).

Очима и умомъ отъ римского папы, Агаѳона святого, слышалъ сей
610 611 и отъ прочіихъ, которіи мою старую греческую вѣру (V).....

Еще перши̇ихъ, не послѣдныхъ токмо лѣть и рокувъ *была*[7]) вѣра старая Христова и до концу вѣку сему останетъ (ся) (V)..... . про пса оного, котрого число M. D. C. LXXII, P. Matthias Sambar S. J. káplánya[8]) Fuit humilimus jesuvita. Пропалъ давно, пошолъ подъ темную сію, котрую Духъ землю създалъ ю.

А нужъ дале держимо еще вѣру — не свою, но въистинну св.
611 | 612 отецъ общую. Святую, Божію я, а не папы теразнѣйшого, но Христовыхъ другoвъ держу, Христову вѣру еще найсвятѣйшую. Азъ знаю, що можетъ вѣра спасти, лг̄ листь и знову лд̄ листъ, нв.

M. D. C. LXXII[9]) роки не знаю, але тое гораздъ[9]) (V)..... quicunque.

---

[1]) Отъ м. kifeselni = sich entfalten, sich aufschliessen (распоясаться, разойтись).
[2]) Отъ м. haszon = польза, выгода.
[3]) M. segvel = задница.
[4]) P-сь: шлꙗшалъ.
[5]) Между „и" и „чловекомъ" нарисовано что-то вродѣ бюста безъ рукъ.
[6]) P-сь: потрѣбное.
[7]) P-сь: былая рѣчъ.
[8]) M. káplán капелланъ.
[9]) Sic!

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Негай же не брешутъ на моего Бога милостиваго, бо âzért [1]) igen is haragszom reátok örgönges Pápok sokan vadtoké. Azért igazát kellet volni felölünk irnia nektek ezelőtt mostan is. Pater Sambarnak es még masonak hazudsaga mind kezre kerolnek De hiszek edgy Papistaknak valo 612 | 613
revid historikus mondast ha nem Lúv Parina volnik Ugy élnék mint ama Ebecske Jol eszel Parnak köszt is nyükszék de udgyan Borral nem él vizet nyal nyelvel [1]), язычькомъ своимъ. А що брешетъ твоя (книга) ткв in фол., лист(у) — архіерея нашли собѣ, не намъ.

Законъ держу азъ Христовъ цѣлъ, а не полъ, но цѣло про папу твоего. Ты креста духовна не имѣешъ, псе, плотскій брехачь! Тольмачте южъ пастыремъ Христа, не панежа: „твари послужиша паче творца своего“ [2]). Ци аче(й) папѣжъ щенятумъ даетъ по порожденю 613 | 614
отъ суки, очима абы свѣтъ и конецъ [3]), ястіе южъ зрѣли и на чловеки (и) познавали ся, кто кормитъ, кто воду и тымъ же псомъ, скотомъ пити позволилъ? Рече писмо святое: „луч(ш)е песъ живый, нежели мертвый oroszlán [4]), левъ“ [5]), и лѣпше овца а отъ пса едного, а. Мудрецъ рече: „лучше единъ члвекъ, творяй волю ⟨ѡ⟩ Господню“, знайте, „нежели тмы безаконниковъ, ѣ“.

Речено у св. евангелію: „не бой ся“, Христосъ исъ тобою, „мало стадо“ [6]) Божое. А дале что глаголетъ? У той же есть книзѣ: „отъ убивающаго тѣло не бояти ся“ [7]), нашымъ рече. 614 | 615

А если ся чуетъ кто моцнымъ противко міра сего князей быти, абы зборолъ шатана, негай же ми достоитъ до остатку, бо иначей овечьки пастыръ жалуетъ Христова, а римская (V).....
въистинну ita est.

Пустижъ овца покойнѣ, враже, и краткомъ [8]) не погубляй чуждая, не твоя овца; гласъ чуждъ *твой* [9]) ѣ, чужаго гласа не знаютъ овечькы,

---

[1]–[1]) M. azért igenis haragszom reátok, ördöngös pápok (д. б. pápisták?). Sokan vagytok-é? Azért igazat kellett volna felőlünk irnia nektek, azelőtt (is), mostan is. Pater Sambarnak és még másoknak hazugságai mind kézre kerülnek. De hiszek egy pápistáknak való rövid historikus mondást: ha nem Có paripa volnék, úgy élnék, mind ama ebecske: jól eszel, párnák közt is nyugszol, de ugyan borral nem él, vizet nyal nyelvvel = поэтому дѣйствительно гнѣваюсь на васъ, чортовы паписты. Много ли васъ? Всѣ лжи патера Жамбара и другихъ обнаруживаются. Поэтому вамъ надо бы писать о насъ правду, и раньше, и теперь. Но вѣрю кроткому изреченію папистовъ: если бы я не былъ боевымъ конемъ, такъ бы жилъ, какъ щенокъ: хорошо ѣшъ, въ подушкахъ спишъ; вина, одного, не пьетъ, воду лижетъ языкомъ.

[2]) Рим., зач. 80, гл. 1, ст. 25.

[3]) M. koncz = жирный кусокъ.

[4]) M. oroszlán = левъ.

[5]) Екклес., гл. 9, ст. 4.

[6]) Лук., зач. 66, гл. 12, ст. 32.

[7]) Мат., зач. 37, гл. 10, ст. 28.

[8]) Sic!

[9]) Р-сь: твоё.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

бо твои козы суть, не овцѣ церковніи, но козы изъ лѣвымъ крестомъ сут. Козляте смотри своего, Риме, а не вола тучного.

Блудне, сын(ов)е, отъ евангелистовъ блудите, молодшіи, юнѣ(й)шіи
615 | 616 сын(ов)е: вернѣте ся и вы, радость будетъ на небеси, ажъ[1]) тутъ Христосъ своимъ оставилъ намъ полезную скорбъ. Душа ся скор(б)ная отъ грѣховъ очищаетъ, чловче! Христосъ рече: „во мірѣ скорбни вы будете“[2]) мои, „а міръ возрадуетъ ся“[3]) съ того на мало, но „печаль ваша“, моихъ, „въ радость будетъ“[3]) вѣчную, братія!

„Во(з)вѣщу братіи моей и посредѣ церкве“[4]) — не всѣ знаютъ, что̀ ся прочитуетъ.

Отъ апостола тѣ зачало: „и той пріискр(е)но пріобщи ся“[5]), рече, плоти и крови Божой чл҃къ мой. Яжъ, Пане, слуга твой, прости мене
616 | 617 грѣшного, да пишу духовная. „Святъ, святъ, святъ еси“, Богу братія! | Тайная справа Божія не малая, но въистинну велія въ зачалѣ тѣ: „и *святяй*[6]) бо, и святяеми отъ единаго вси“[7]). Чудно *дивная*[8]) и недомысльная справа Христовая, юже поразумѣти отъ того триста шестаго апостольского св. зачала лацно естъ, и Петра апостолова словес(а) оная зрозумѣвати се, зане писано ѥ҃л: „святи будѣте“. Кто хощетъ
617 | 618 болша знати, ѡвwг не охаби, не лишай ся и листа ѡвѱчг. | Ажъ[9]) ся ты, чловче, апостола охабишъ, пропала ти вся твоя. Не лишай ся Павловой св. оной науки: „*святяй*[10]) бо, и святяеми отъ единаго вси“.

Антіхрістъ не токмо вашъ Риму папѣжъ, папа, но и вси тоты, „котрій людъ не вѣсть закона, прокляти суть“[11]). Земле, небеса и выжъ слышитежъ: „de[12]) è kösség, melly nem tudgya a törvényt[12]), прокляти
618 | 619 сут, âtkozott“[12]). Проклятый сынъ ѥ҃л таковый чловекъ, и женска пола, хочай дѣвка, хотяй папѣжтакъ, хотяй кто Грекъ, хочь Руснакъ, хотяй панъ котрій, хочай монарьха, властилинъ свѣта краткаго, дочаснаго, временнаго, прейдущаго и пр. Кто закона, Божого права не знаетъ, тотъ родъ проклинаетъ св. евангелиста Іоаннъ въ зачалѣ церковномъ — не забудте — двацятсемое, кѕ: „но народъ[13]) сей, иже не вѣсть“
619 | 620 — по просту глаголю — „закона, прокляти суть“. ||

---

[1]) Sic!

[2]) Іоан., зач. 55, гл. 16, ст. 33.

[3]) Ib., зач. 54, гл. 16, ст. 20.

[4]) Евр., зач. 306, гл. 2, ст. 12.

[5]) Ib., ст. 14.

[6]) Р-сь: святяяй.

[7]) Ib., ст. 11.

[8]) Р-сь: дивное.

[9]) На лѣвомъ верхнемъ углу оставлено пустое мѣсто, вѣроятно, для рисунка.

[10]) Р-сь: и святяяй.

[11]) Іоан., зач. 27, гл. 7, ст. 49.

[12 12]) M. de ez a község, melly nem tudgya á törvényt, átkozott но та толпа, которая не знаетъ закона, проклята.

[13]) Передъ словомъ „народъ“ — изображеніе кисти руки.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Исходъ, ки гл. и ло гл., Ефуда святого найдѣте, а Царств., гл. л, бо иначе ко служенію св. престолу всуе унѣатови глаголати: „миромъ Господу помолѣмъ ся г о съвышнѣмъ мирѣ“ и прочая рся юже.

О мирѣ вонячая южъ молитва ваша, бо не знаешъ: изъ злата чиста бѣ той Ефудъ, Abiathar попувъ, въ тыхъ же книгахъ смотрѣтежъ: „и рече Давидъ къ Авиѳару: принеси Ефудъ. и принесе“ [1]) и проч. Чту, и разумно закона Христова стережемо изъ родомъ святымъ и вѣр- 620 ‖ 621
ными чады христіанскими общества [2]).

Корницкій не добре текста, кламливе у своихъ балъмутячи(хъ) (листахъ) положилъ рче, рчѕ, рчз, о тайнѣ тѣла и крове святого. Охъ, проповѣдачу, сатано; плотская мудрствуете вы.

„Доколѣ играемъ въ неиграгелныхъ и прощенія не имущыхъ“, паче же: „не имѣющыхъ“ [писаніе глаголетъ до васъ], „зрю бо, выше оставленіа съгрѣшеніе, паче всякаго врачеваніа язву съдѣласте, и съгрѣ- 621 ‖ 622
шеніе ваше утѣшеніа не имать; истопленіе ваше безъ исправленія. рана не уврачевана, недугъ не исцѣленъ, прегрѣшеніа ваша отнынѣ не прощена. Не къ тому пока(я)ніе, не къ тому възмагаетъ моленіе, не къ тому слезамъ полза отнынѣ. Мене не помянусте, апостолъ моихъ не послушасте, священная писаніа возненавѣдѣсте“ [слово в, о покааніи], к листъ. ‖ „Мучителіе, пріидѣте въ чю(в)ство, въ себе, и престанѣте отъ 622 ‖ 623
лукавства, хищницы и вси грѣшницы, устрашите ся и на восхищеніе не желайте, вси помышляюще часъ смертный. Аще мя хощете убити, сладцѣ дамъ ся. толко вы отъ путей своихъ“ — на восточную святую дорогу отъ римской — „обратѣтъ ся и зрозумѣйтежъ, же ѣ пока(я)ніе хотящему каяти ся“.

И азъ самъ бѣхъ, яко оный, хулъникомъ: „Савле, Савле, что мя“ и моихъ ты и нынѣ „гониши“ [3]) и тѣраеши насъ? Ачей не лжу отъ 623 ‖ 624
ст̃го евангелія свѣдо(ц)ства: „Отмѣтаяй ся мене“, рече, ⟨не⟩ мене тотъ чл̃къ не пріймуетъ до своего дому, сиречъ, въ тѣлище, а въ тѣлу кто пануетъ у мнѣ же изъ мозгомъ и разум(омъ). Читайте жъ отъ пятого *псалмъка* [4]) и вы: „и вселищи ся“, рече, „въ нихъ“ [5]), душе теплый, а кто студеный, не теплъ, но теплохладенъ, ничъ не знаютъ. Потребно ѣ извѣстно теплѣти или извѣстно *студенѣти* [6]). „Вѣмъ твоя дѣла, яко ни студенъ еси, ни теплъ“ [7]), теплохладенъ еси. ‖ Бодай бы еси 624 ‖ 625
лѣпше [8]) отъ Духа животворящаго грѣлъ ся, бо (V).....
и пчолы на жалѣ своемъ декотрая умира̃, а медъ остава̃ и вощина.

---

[1]) 1 Царств., гл. 30, ст. 7.
[2]) Sic!
[3]) Дѣян., зач. 21, гл. 9, ст. 5.
[4]) Р-сь: псалмѣкове.
[5]) Пс. 5, ст. 12.
[6]) Р-сь: стѳденѣте.
[7]) Апок., гл. 3, ст. 15.
[8]) Р-сь: лѣшией.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Повѣжте, исъ чегожъ вощину пчела робить, мудрыи римчикове? Земная вы не знаете вшитко. „Не лестите ся. Глятъ обычая добрыя бесѣды злы“[1]) — вашѣ злы. Вѣсть писаніе ваше душевное піянство: въ той же рече главѣ св. апостолъ, пачеже нимъ самъ Духъ св. животво-
625 ‖ 626 рящъ у зачалѣ рда: „бесѣды злы. Истрезвѣте ся, праведно мовте и не съгрѣшайте“[2]). О, бесѣды злы чловечого римского, а не небесного духа, но, воистинну, онаго, *егоже*[3]) въ раю шкодила розмова не самой души Евиной, но мужеви Адамови, першымъ всѣмъ, роду или сѣмену всему людскому, бо змій отъ всѣхъ звѣрей бѣ не дурьнѣйшій, но, писмо(мъ) глаголю, же былъ змій мудрѣйшій, діаволъ бѣ. Отъ Ада-
626 ‖ 627 мовой жены пре(ль)стилъ у едномъ тѣлѣ много душъ, не токмо Адама, и до днес ⟨лакомско⟩ лакомыхъ нашыхъ до себе (V) ..... отъ вашихъ книжниковъ ⟨до себе⟩. Не лестижъ! Самъ. Корницкій, прельщенъ еси. Скоро бысь правду прочитовати прагнулъ, многократъ узрѣти бы отъ Павловыхъ бесѣдъ, что піянство души есть, in folio hic ,aāz листъ, wод, vві. Піанство души, кое ѣ у книзѣ, ,всои et ,вфмд листы. „Истрезвите ся праведно и не съгрѣшайте“, реклъ ѣ Павло-
627 ‖ 628 вымъ языкомъ Духъ, но не вѣрятъ речнымъ глаголомъ. Ждѣтежъ далс, прійдетъ св. Павелъ знову пакижъ и речетъ вамъ изъ устень своихъ: „не лестѣте ся. Богъ поругаемъ“ — пиши: „поругаваемъ не бываетъ“. Пакы: что ѣ глаголемое въ зачалу сді: „не лестѣте ся: Богъ поругаваемъ не бываетъ; еже бо аще сѣетъ члкъ, тожде и пожнетъ“[4]). Пшеницю кто сѣеть, пшенницѣ и ожидаетъ, а кто ячмень сѣялъ, не ждетъ пшеничнаго хлѣба, ани отъ овса; но отъ овса чтос иная бываютъ, развѣ истленіе, а не животъ вѣчный.

628 ‖ 629 [Корніцкій] ‖ Kornickÿ еще и не видѣ ⟨еще⟩ сіяніе свѣту или свѣта душевна, а юже множество неправды своей scripsit, пишеть. Подобно, якъ унѣатова головка, такожде и того Корницкого Яноша іерея пустая, осиротѣлая. Нѣсть въ нихъ страха Бога ни Божія. „Богъ поругаваемъ не бываетъ“ — тое что глаголеть, што ся вызначаетъ въ тыхъ словахъ трехъ? Перше — Богъ, в-е — поругаваемъ, г — не бываетъ.
629 ‖ 630 „Не лестите ся. Богъ поругаваемъ не бываетъ“. И прошу, „имѣяй уха слышати, да слышатъ“ уха ваша.

Отъ сихъ болшая еще узриши, члвче, аще вѣруеши писму. Азъ ⟨писму⟩ апостолова не токмо Петрова вѣрую, но и Павлова слова, не токмо Павлова, но и апостола, *брата*[5]) Господня, Іакова св. Я вѣрую отъ него глаголемымъ словамъ. Богдай бы и ты южъ вѣрилъ, бодай, богъдай ты а главу св. Іакова учулъ и увидѣлъ, увидѣвши,

---

[1]) 1 Кор., зач. 161, гл. 15, ст. 33.
[2]) Ib., ст. 34.
[3]) Р-сь: иже.
[4]) Галат., зач. 214, гл. 6, ст. 7.
[5]) Р-сь: братѣ.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

поразумѣвалъ, что есть въ ней все правдивая наука, вельми доро- 630 631
гая, паче злата, и срѣбра, и всего имѣнія телесна, паче топазіа и каменя честна: сардонѵѯъ, смараґдиное[1]), сапфіръ, такожъ тое иное смараґдъ, иный камень смараґдъ, пятый ажъ по тѣхъ сардонѵѯъ.

Прежде иныхъ пріемый за Христа телесное умерщвленіе св. апостолъ Іаковъ: „откуду" [рече] „брани и свары въ васъ? Не отсюду
ли" [отповѣдь], „отъ сластей ⟨во⟩ вашыхъ, воюющыхъ во удесѣхъ ва- 631 ‖ 632
шихъ"[2]). Чемъ же а҃ лишихомъ вси главу, и вторую, и третю главу? У першой знайдешъ, щò не знаешъ. Ни чорный дѣмонь, ни сатана, ни діаволъ пекелный, ни Локвенцій, ани *папѣжи*[3]) першихъ вѣковъ ⟨котріи⟩, ани кто иньшій виновенъ тому, ижъ не знахомъ перву главу, а зачало пятде(ся)тое апостола. Нынѣ вѣмы, чтò есть глаголемая: „*кождый*[4]) же искушаетъ ся, отъ своея похоти влекомъ и прельщаемъ"[5]). Не дай ся волочи похотемъ плотскимъ, бо погинешъ изъ душею и исъ
тѣломъ. А нужъ прочитуй частѣйше туюжъ главу: „не лести сердце 632 633
свое"[6]), чл҃вче.

Азъ чтось у первой и второй главѣ тобѣ южъ кождому *оставляючи*[7]) (V) . . . . . .
тай у мнѣ россудно, чтò ся рекло: „откуду брани, войны и свары въ васъ"? У души сласть книжная, а въ тѣлѣ паки иная, Каиновая зависть *дръжитъ*[8]) ся изъ убійствомъ. Каинъ брату душу не убилъ, живо глаголеть о ней апостолъ, котрому имя „Камень Сапфиръ", у зачалѣ тк҃ѕ, аі҃ глава е҃і; и той, умерый, еще глаголетъ. Почкай, укажетъ ти ся,
чловече, же каменіе живое говоритъ, глаголетъ и валяетъ (ся) по земли. 633 634
А ты идолумъ, *болъванумъ*[9]), а не св. Духу вѣруешъ. Яко вижду, тако и учу тя азъ.

Аще кто очи душевныя въ собѣ, у тѣлу своемъ грѣшномъ, сквернавомъ и нечистомъ, имаетъ, да вѣсть пророкы, апостолы и св. евангельскую проповѣдь: „каменіе возопіетъ", рече Господь. Чтò ся глаголетъ: „и нѣціи отъ народа рѣша къ нему: учителю, запрѣти ученикомъ
своимъ. И, отвѣщавъ, рече имъ: глаголю вамъ, яко аще сіи умлъчатъ, 634 635
каменіе възопіетъ"[10]).

Чему же евангеліе не вѣрятъ? Ктос отъ вашого роду южъ и вѣритъ, вѣртежъ и вы.

---

[1]) Sic!
[2]) Іаков., зач. 55, гл. 4, ст. 1.
[3]) Р-сь: папѣжъ.
[4]) Р-сь: кождо.
[5]) Іаков., зач. 50, гл. 1, ст. 14.
[6]) Ib., ст. 16.
[7]) Р-сь: оставлаючи.
[8]) Р-сь: дрижїсѧ.
[9]) Р-сь: болъване.
[10]) Лук., зач. 97, гл. 19, ст. 39—40.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Я евангелію частѣе обзираю. Что̀ въ ней писаніемъ Господь мя учитъ, тому азъ и вѣрую, сице глаголю и людемъ, кождому.

Смарагдъ камень елеомъ питаетъ ся: пророкуетъ Захарія, о̄, по земли находятъ той[1]) людіе, не въ небѣ точію ē.

Аще же кто отъ вашихъ не разумѣваетъ мнѣ, тое не зѣло дивно
635 636 и не чудно; подобно, апостола св. не хотятъ тіи вси вѣровати, бо несмысленіи сут, како и въ книзѣ Павелъ спомина̄: „дніи сматряюще, и мѣсяця, и времена, и лѣта“[2]) [пасхалію], бо пророка не вѣрите Ісаію, что̀ о васъ пишетъ. Знати даю, же не вѣруютъ Божому глаголанію св. пророкомъ, бо речено Ісаіемъ: „Господи, кто вѣрова слуху наш(ему), и *мышца*[3]) Господня кому откры ся“[4]). Тоежде учитъ Іоанномъ евангелистомъ: „сего ради не можаху вѣровати“[5]), яко паки рече Ісаія въ зачалѣ мг̄: „ослѣпи очи ихъ, да не видятъ“[6]).

Глаголетъ той евангелиста — азъ слѣпую душу извыклъ Іоанно-
636 637 вымъ лѣкарствомъ просвѣщати — отъ тогожде мг̄ церкви святой. Сорокъ третее есть ли у вашомъ евангелію? „И окаменилъ есть сердца ихъ, да не видятъ очима, ни разумѣютъ сердцемъ“ [гнетъ[7]) пріидетъ свѣть] „и (о)братятъ ся, и исцѣлю ихъ“[8]). Рече Господь: „обратѣте ся къ мнѣ вси труждающіи ся и обремененіи“[9]) грѣхами своими, укажѣте своей души псаломъ лz̄: „яко бремя тяжко *отяготѣша*“[10]) на твою душу; „возсмердѣ ся“[11]) душа ихъ, рімлянъ и прочіихъ, невѣрствомъ писму.

Въ котромъ ē] псалмѣ: „и свѣтъ очій моихъ, и той нѣсть съ мною“[12]), егда не гѣрусши те[13])?

Азъ остахъ каменю Сіоню вѣрнымъ, топазій тойжъ. Книги гла-
637 638 голъ: „чрезъ топазія каменя, чермна суща и уподобившаго ся анораку и сокъ или потъ испущающаго, якоже глаголютъ, млечьный, болящымъ очима помощный и избавляющій ихъ отъ болезни“ и прочіа.

Еще же знаменати ся можетъ: „раждеженная Божественною ревностію и украшенная изліяніемъ за Христа своея крове, очищаю(ща)я же и исцѣляющая слѣпот(ств)ующыя сръдцемъ чрезъ евангеліе и млекомъ напаяющая новорожденныя вѣрою“. А Петръ, апостолъ святый, у своемъ

---

[1]) Ср. Захар., гл. 9, ст. 16.
[2]) Галат., зач. 210, гл. 4, ст. 10.
[3]) Р-сь: мысца.
[4]) Исаія, гл. 53, ст. 1.
[5]) Іоан., зач. 43, гл. 12, ст. 39.
[6]) Ср. ib., ст. 40.
[7]) Т. е., чешск. hned.
[8]) Ib.
[9]) Мат., зач. 43, гл. 11, ст. 28.
[10]) Р-сь: отаготѣша; Пс. 37, ст. 6.
[11]) Ib.
[12]) Ib., ст. 11.
[13]) M. te ты.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

писму также спомянулъ вѣрнымъ нашымъ нелестное млеко: ,,словесное и нелестное молоко'' [рече] ,,возлю(би)те''[1]). а̄ Петр., в̄ глава. Я люблю 638 ‖ 639
не токмо Петра, (но) и его науку вшитку. Дьѣ его суть мнѣ ⟨с̄⟩ присланная, посланная вѣрнымъ обще.

Повторѣмъ реченная: унѣатъ не тотыжъ ли чтешъ: ,,а еще дніе сматряюще, мѣсяца, времена и лѣта'', ѕ̄ глава къ Галатомъ: ,,бою ся о васъ'' [глаголеть Павелъ], ,,еда како всуе трудихъ (ся) у васъ. Будѣтежъ, якоже и азъ, зане и азъ, якоже вы''[2]). Що, цо, что или што се[3]), квїд есъ̄, якъ же тое реклъ св. Павелъ: ,,будте, якоже и азъ, зане и азъ, якоже вы'', сі̄ въ зачалу?

,,Хотѣхъ къ вамъ нынѣ пріити''; пиши: ,,хотѣхъ же пріити къ вамъ нынѣ и измѣнити гласъ''[4]), бо унѣатове не знаютъ дале въ томъ 639 ‖ 640
же апостолѣ: ,,гласъ якій''. Пріимѣте книгу въ рукижъ свои, не смѣжкою[5]) измагайте, но ,,пріидѣте, поклонѣмъ ся и припадемъ ему'', сирѣчь, отъ чд̄ псалма, Господу Богу, ,,и возплачите ся предъ Господомъ, сътворшимъ насъ''[6]), бо зѣло грѣшите противко Духа Параклута, якъ погане.

,,Днес, аще гласъ его услышите'' — не завтра, но днес, въ томъ же псалмѣ, ,,не ожесточайте''[7]) ся противъ правды. Апостолъ Іаковъ, е̄ глава: ,,пріидѣте нынѣ богатіи, плачите ся и рыдайте''[8]), поневажъ и прошу Павлова ⟨вся плачите ся же⟩ въ зачалѣ церкви ⟨его у зач.⟩ роа. Страшное вижду отъ Павла: ,,написалъ многими слезами''[9]) ⟨ѿпе⟩. 640 ‖ 641
Отворижъ и ты, слѣпый чловече, очеса, аще имѣешъ въ собѣ душу, бо рижду, же св. Духа не *кождому*[10]) дано.

Что Моусій пишетъ: ,,рече Господь къ Моусею: да не ходиши лестію въ своемъ языцѣ''[11]) и ,,зла да не речеши глухому''[12]). Азъ не глухъ, унѣате! Знайтежъ вы тое обас: ,,и предъ слѣпымъ да не положиши препоны''[13]). Не слѣпъ есмъ азъ, ани препоны не положихъ вамъ, яму не покрываю предъ вами всѣми. ,,И да не скончаваете жатвы своея''[14]). Реченія вся не пишу вамъ. Сами, чтуще, ⟨и⟩ вѣруйте Моусею. 641 ‖ 642

---

[1]) 1 Петр., зач. 58, гл. 2, ст. 2.
[2]) Галат., зач. 210, гл. 4, ст. 11—12.
[3]) Р-сь: см.
[4]) Ib., ст. 20.
[5]) Sic!
[6]) Пс. 94, ст. 6.
[7]) Евр., зач. 308, гл. 3, ст. 7—8.
[8]) Іаков., зач. 56, гл. 5, ст. 1.
[9]) 2 Кор., зач. 171, гл. 2, ст. 4.
[10]) Р-сь: кождемѕ.
[11]) Левит, гл. 19, ст. 16.
[12]) Ib., ст. 14.
[13]) Ib.
[14]) Ib., ст. 9.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Тотъ учитъ не токмо о семъ, но и иная: о виноградѣ и о всѣхъ рѣчахъ. „И скота твоего да не спряжеши съ инымъ ярмомъ, и винограда твоего да не насадиши различ(на)“[1]).

А чему вола исъ конемъ опрѣгаютъ? Не кажетъ тое творити Саваоѳъ, ани Моисій, ани (V) .....
И прочая не познаваете, у которого пророка: „серпъ острій, остритъ ся серпъ“[2]). Болше въ немъ ѣ оцеле, нежели желѣза, тонко въ немъ желѣзное, бо (V) .....
642 643 Numerorum отъ Числъ чтеня, аї глава.

Кто межи римляны (V) .....
юже скоро (V)..... венка, выйдѣте вонъ.

А проситежъ Movcея, што вы, ⟨и⟩ небожата, окаянникове есте. „Егда роса на полъкъ“[3]), „тогда изъ но(з)дрій вашихъ мерзость (V)....., яко не покористе (ся) и вы Господу, иже ѣ въ васъ“[4]). Что ся мовило: „въ васъ Господь ѣ“?

„И быша людіе ропщуще злая предъ Господомъ, и слыша Господь, и разгнѣва ся гнѣвомъ“[5]), и погубитъ васъ.

А чему же вы на Духа святого (V) .....
643 644 Римляновы попы и патровы люде *вшиткы*[6]) не видятъ Духа, которого у той главы сице я зрю: „и уя отъ Духа, иже на немъ, и възложи на о старецъ“[7]). Якожъ силу, моцъ или могустро, Богъ власть свою ци уменшилъ? Не умалилъ, же изъ своего Духа далъ Movcсови. Азъ Movcея старьцемъ седмъдесятемъ (V).....
отъ тогожде Духа дано, которого имѣаше въ собѣ южъ и перше Movcій. Чл҃къ бѣ — а не папѣжъ — жену и чада обае изъ попомъ Арономъ,
644 645 братомъ своимъ, имѣаху, законную, pediglen[8]). И дивное чтемо св. пророка Movcія слово едно; по польску книга тая: „и предъ Моісіемъ бѣше зло, и при немъ, и после его зло“.

Отвори очеса ты, папо римскыхъ, бо погибли ти нозѣ, іо, іо! Ногъ папа юже не имастъ, яко такъ ся читаетъ сес, ,атнs, ,вwді, нѣть ему нугъ, non habet педесъ. Како песъ душевній онъ ѣ, нѣмый духъ.

Евангеліе святое ьѣрую прото, (же) глаголетъ: „отъ избытка бо *сердца*[9]) уста глаголютъ“[10]). „Благій бо чл҃къ отъ благаго сокровища

---

[1]) Ib., ст. 19.
[2]) Въ текстѣ нарисованы два серпа.
[3]) Числ., гл. 11, ст. 9.
[4]) Ср. ib., ст. 20.
[5]) Ср. ib., ст. 1.
[6]) Р-сь: вситкы.
[7]) Ib., ст. 25.
[8]) М. · конечно.
[9]) Р-сь: ср҃цѧ.
[10]) Мат., зач. 47, гл. 12, ст. 34.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

износитъ благая", не своя, „и лукавый чловекъ отъ лукаваго сокро- 645 | 646
вища износитъ лукаваа своя" [1]).

Негай же папѣжъ имѣетъ нозѣ, како апостолъ Петръ, и прочіи вси, и весь родъ, братія Христова, имѣютъ нозѣ святіи, котрыми по міру шествуютъ, бо чтось южъ вышше о томъ *глаголалъ* [2]), же папа ногъ, и рукъ, и Духа истинна въ собѣ не имать невнѣ. Мы же благодатію Божі(е)ю повѣствуемъ вамъ: „даде имъ Богъ духъ умиленія, еже не видѣти, и уха, еже не слышати": „хочъ очи сут, не видятъ, и уха суть, не чуютъ" [3]) правду святую. Восточный азъ (V)..... 646 | 647
„да будетъ бо", рече, „столъ ихъ" ⟨въ сѣть⟩ [трапеза] „въ сѣть", и въ ловитву, „и во собла3(нъ)" [4]), сирѣчъ, вы трапезолизателіе сте у папежа; „упитаніе ѣ толко, токмо тѣлу, а не души", знай. А нашымъ плоти и крови трапеза ѣ свѣзкомъ (V).....
Рк҃з ⟨псалома⟩ того не знаютъ псалма, красного слова не разумѣваете: „жена твоя", сирѣчъ, душя, а „сынове" суг добріи мысли, „обходяще" сердцу, яко столъ или „трапезу" [5]) въ тебѣ ⟨се⟩. Смотрите римляны къ римляномъ (V).....
и въздаяніе имъ. Что ся тое рекло: „да помрачать ся очи ихъ, еже не видѣти, и хребетъ ихъ отнюдъ(!) [6]) сляци" [7]). Сія убо толкованія требуютъ. ⟨ Отъ листа тма: „и Духа благодать; паче же ниже въ время 647 | 648
плѣненіа оставленъ былъ еси".

Іер. ке и кѳ, в Парал. Даніилъ ѳ, в Парал., лѕ, Маккевіе пакъ свѣтлая при Антіосѣ *нечестивомъ* [8]) читати отсылаетъ насъ благодать.

Не добро тое, же римлянскій людъ не знаетъ, что къ Римляномъ Павелъ святый кажетъ, же „трапезолизатель, похвалы ему нѣсть", бо лживъ пророкъ отъ Риму. Кождому сіе явленно творитъ апостоломъ Духъ.

Возвращу ся еще на вчерашное: глаголъ „серпъ летящъ" [9]) на главу: пять, е, ⟨еже летящъ⟩ чти Захарія. Отвори очеса, бо на выю тобѣ 648 | 649
упаднетъ. „Долгота серпова" [10]), вей, „зѣлность знаменуетъ и величество злыхъ". Повторю глаголемое: „долгота серпа зѣлность знаменуетъ и великость на всю вселенную отъ злыхъ людій" и сусѣда, рімского папежа. Пріидутъ искусити, члвче, бо Ѳеологъ нашъ, еванге-
листа Іоанъ, тако въ третей училъ насъ главѣ открыто, явно и ясно: „яко съблюде слово терпѣніа моего, и азъ тя съблюду отъ годины

---

[1]) Ib., ст. 35.
[2]) Р-сь: гла.
[3]) Марк., зач. 33, гл. 8, ст. 18. — [4]) Пс. 6—8, ст. 23.
[5]) Ср. пс. 127, ст. 3—4.
[6]) Д. б.: выну.
[7]) Пс. 68, ст. 24.
[8]) Р-сь: нечестетиво.
[9]) Захар., гл. 5, ст. 1; рядомъ нарисованъ серпъ.
[10]) Ib., ст. 2.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

649 || 650 искушенія, хотящія пріити на всю вселенную искусити живущая на земли"[1]) [токмо такихъ, которіи лакомыи долго въ богатствѣ телесно жити съ ними].

И мою молодую безумную головку тоты быша, иже мя узами желѣзными, колодою и градомъ въ городу путами своими мене отъ Христа отвертали, отъ Владыки, до Месіяша своего и жидовскаго оного *папы*[2]). Разумѣйтежъ, бо *они*[3]) изъ нимижъ, яко то опрѣсноки, обае
650 || 651 сут безъ квасу, старыи и молодіи; сего ради ся они *фоґадятъ*[4]), еже есть языкомъ срьбскомъ, фоґадять, любовно любятъ.

Еже и не все вамъ пишемъ, догадуйте ся отъ книгъ, кг глава стго Духа оное реченіе мудреца Сирах(а): конь коня, а волъ *вола*[5]) рогомъ не боде, часомъ лижутъ ся, а конѣ грызутъ ся своима зубами, а волкъ бараня, телята ястъ, ѣсть, въ той же кг главѣ. Есмъ азъ, и ты почнижъ 18, 19, 20 до вѣрша, до стиха осмонацата, что̀ знайдеши у послѣд-
651 || 652 номъ ла стишку[6]). Лѣваку, не лѣнуйте ся учити, иже Сірахомъ красно, ясно глаголетъ ся вѣрному: изъ вѣрнымъ попомъ ся дружити, бо звѣріе мнози овечьку душку ѣсть, ясть, а баранови Божому не братъ волкъ, также и женамъ звѣрове сутъ. Богатая княгиня мерзитъ ся смиреной жонѣ изъ рукъ брати. Мікор̓[7]) езекё гало̇д még[7]), еще жъ âте[7]) âломдбáн иш̓ видязуй[7]) же [ачей же спишъ![. Комаръ тебе укусивши евангельскій, пробудишъ ся. Кусала мене и гниста отъ землѣ.

Бывали лѣта предо мною таковіи. Отъ Моvсеового слова ученія
652 || 653 св., ки главу || ⟨ученія святая⟩ сіе азъ такожде, неразуменъ, не разумѣвахъ глаголанія: „и рече Моvсей" — паче же нимъ самъ Духъ Бога —: „и все раслабленіе и всю язву ненаписанную и всю писаную[8]) (V) . . . . . .
О, горе язвеннымъ отъ зміевъ и василисковъ тыхъ! Аспіду и василискъ споминаютъ книги, псаломъ ч[9]), и индѣ о нихъ. Аспиду глаголютъ отвращающу слухъ отъ заповѣдей Божіихъ, вей, а василискъ[10]) члка внутръ въ собѣ, прожерши, носитъ въ утробѣ[10]).

653 || 654 Абысте лучше слышали, прото я, азъ, чертающе, въздыхаю; Марко евангелистъ ла; въ томъ зрю зачалѣ: „и въздхну и глагола

---

[1]) Апок., гл. 3, ст. 10.

[2]) Р-сь: папꙋ.

[3]) Р-сь: они сѧ.

[4]) Р-сь: фоґѧдѧ̄, отъ м. fogadni принимать, благопріятствовать.

[5]) Р-сь: волъ.

[6]) Здѣсь нѣтъ ничего подходящаго.

[7—7]) M. mikor ezeket hallod, még a te álmodban vigyázz = когда таковыя слышишъ, еще и въ твоемъ снѣ берегись.

[8]) Второз., гл. 28, ст. 61.

[9]) Пс. 90, ст. 13.

[10—10]) Sic!

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

ему"[1]) инымъ языкомъ. Огъ, Еговагъ[2]), унѣтови глаголю: не слышалъ ли еси евангеліе: „аще бо свѣтъ есмы, и квасъ, и свѣтила, и соль", „просвѣщати, не помрачати подобаетъ, стѣсняти — не раслабляти, къ себѣ привлачити невѣрныя — не проганяти". Чему же вы, унѣтове, мя прогнасте? Отъ римлянъ вы есте сынове (V)..... ....., не знаете Новый Завѣтъ, и вы пріидѣте въ чювство отъ листовъ — не моихъ, но книжнихъ, ꙗсѧ. Новіи „людіе, что̀ сотвористеми", бо св. 654 | 655
писмо Павлово не знаете. Рекъ Павелъ: „како не много паче служеніе Духа будетъ въ славѣ"[3]) поповъ унѣатскихъ. Требно еще научати, что̀ ся тое глаголетъ отъ св. Нового Завѣту Павломъ: „Новый бо Завѣтъ не точію живота ⟨даетъ⟩ [даяше] и даетъ, но и Духа подаваше, животъ подающаго, занеже болшихъ сподобихомъ ся, нежели Моѵсей; не точію мы, апостоли, но и вси вѣрніи. *Духа*[4]) свѣтлость на Моѵсео(во)мъ лицу", ꙗси листъ. На лицу Жидове ясность видѣли, 655 | 656
исъ котрою отъ Бога къ нимъ пришолъ. Христіане же мы внутрнѣ духа *свѣтлость*[5]) имамы, прото ся даемо при духовной свѣтлости вамъ, аки фараоновымъ людемъ, вязати, стричи брады и на главѣ волосы, и одеждъ съвлекоша, како жидовы слуги сущіи, мѣсяца генваря, дня кѳ, ꙗхчѳ по Христовомъ рождествѣ; прославили ся изъ унѣтами папежникове, же горшіи отъ фараона. Моѵсея тотъ не обнажилъ, но казалъ от'ити отъ землѣ пречъ[6]). 656

---

[1]) Марк., зач. 31, гл. 7, ст. 34.
[2]) Sic!
[3]) 2 Кор., зач. 172, гл. 3, ст. 8.
[4]) Р-сь: Дхъ.
[5]) Р-сь: свотлоі.
[6]) Какъ будто не окончено.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

+

| 657 Скг апост.: „мнѣ, меншому ⟨меншему⟩ всѣхъ святыхъ дана бы благодать сія знати“[1]): „макаріи[2]) естѣ ѿань ѿнь йдисоси ймась кѥди ѿдиси кѥ 'поси пан пон йро рымака ѳемо ѱевдомино еме енекѥнь ёмоу“[2]). „Благодать бо его толика, яко устроити ми душу нескверну и высочайшую всякоя скверны, яко же бо солнце, испустивше луча въ многія скверны, паки съпрятуетъ я чисты. Тако и мы, и много вящше,
657 | 658 посредѣ міра живуще“, ѡлг, „чисты пребываемъ, аще въсхощемъ, елико и болшую силу имамы“. „Макаріи[3]) йптохи то пнѣвмати ѿ нафто ести йвасись іа тон оуранонь“[3]).

„Блажени нищіи духомъ“. Внутрнѣе суть не нищіи тоты, иже ся слышатъ отъ Павла апостола святого глаголемая: „свѣтила бо есте“, рече, „посредѣ міра“[4]) „сіяющіи, и болшую насъ коемуждо потребу въручилъ естъ Богъ, нежели солнцу, болшую небесе, и земля, и моря“,
658 | 659 фна, | „и толико болшую, елико духовная чювственныхъ разньствуютъ“. Отожъ сказуй братіямъ нашымъ различьность нашу, разньство, дабы вѣдали, сиречъ, знали: отъ *Бжой*[5]) и св. единой восточьной матере, глаголю, церкви и Духа Параклита благодате не отлучайте (с)я. Держу ся азъ найменшымъ, како глагола перше и св. апостолъ вселенной народ(о)въ всѣхъ учителъ, але и той не кождого просвѣтилъ; остало
659 | 660 невѣрство. Абысте знали, что̀ пишетъ апостолъ Павелъ церкви Божей, сущей въ Корінѳѣ: „освященнымъ о Христѣ Іисусѣ“[6]), рече. Отсылаю тя, читай-ко, брате мой, сіе въ листѣ, первую главу, зачало ркв: „на всякомъ мѣстѣ, тѣхдже и нашемъ“[6]), ро листъ ⟨в⟩. Бесѣдуетъ днесь той же Павловъ Духъ Параклитъ „на всякомъ мѣстѣ, тѣхъжде и нашемъ“. Аще бо и къ Корінѳомъ — или паче Корінѳяномъ — писаны суть токмо, но и всѣхъ, иже по всей земли, споминаетъ вѣрныхъ,
660 | 661 показуяй, | яко еже по вселеннѣй единой достоитъ быти церкви. ‚Едина есть Божая благодать, едина церковъ, аще и мѣсты многими *раздѣ-*

---

[1]) Ефес., зач. 223, гл. 3, ст. 8.

[2–2]) Греч. текстъ см. стр. 263 р-си.

[3–3]) Греч. *μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.*

[4]) Филип., зач. 242, гл. 2, ст. 15.

[5]) Р-сь: Бжго.

[6]) 1 Кор., зач. 122, гл. 1, ст. 2.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

ленная[1]). Аще ли мѣсто разлучаетъ, но Панъ нашъ еже ѐ Господь съчетаваетъ ихъ, общій сый тѣмъ же и съединяай ихъ". ⟨Навсде⟩[2]) „тѣхжде и нашемъ", много же сіе онаго господственѣйше[2]). Мати една, чада имаетъ же различная, вѣрная ея точію чада. Тако учитъ ⟨ся⟩ отъ стго Духа и васъ: „вы есте церкви Бога живаго", рече, а не Римовы — Іерусалимова чад(а). Аще кому неимовѣрно писмо, не чудное, не дивно 661 662
тое, чительниче, слабый чловече во вѣрѣ Божой. Евангелистова ученія святая якожъ бы ся мали сполнят(и), пополняти, если бысте вшиткы вѣрными *южъ*[3]) станули, ля отъ св. Іоанна зачало не потребно бы внимати ани, читавши, изрозумѣвати. Христосъ реклъ самъ, но вы не вѣруете, „нѣсте бо отъ овецъ, яко же рѣхъ" [рекохъ вамъ] „вамъ"[4]). Евангеліе: „рѣхъ вамъ, и не вѣруете"[5]), ля зачало. „Отьѣща имъ Іисусъ: рекохъ вамъ, и не вѣруете. Дѣла, яже азъ творю о имени Отца 662 663
моего, тая *свѣдчатъ*[6]) о мнѣ"[7]). Чловече, евангелистъ Іоаннъ у васъ невѣренъ, у мя ѐ св. Іоаннъ вѣренъ. „Но рекохъ вамъ, яко и видѣсте мя, и не вѣруете"[8]), ка въ зачалѣ. А щожъ вѣровати, еслижъ южъ и *святому*[9]) *ученію, написанному*[9]) апостолы святыми, также и святыми евангелист(ы), пророкы Божіими, не далосте вѣры, не вѣровавше книгамъ святыхъ отецъ восточныхъ. Вы не далисте своему тѣлу и своей 663 664
души святую пріяти всю евангелію ле Іоанна св. въ зачалѣ. „Отецъ мой робитъ, и азъ дѣлаю"[10]). Поповская робота, книгы читавши, святую вѣровати ю. Квїдъ, еже ѐ, цо альбо что, ба щожъ, діаволе, мыслишъ ты въ той часъ вынурѣня, *αἵρεος*[11]) якой новой науки, противной разумѣнію церкве и истыннѣ.

(V)..... ткг, сія[12]) не Христова, папѣж(с)кіи той Греци толко[12]).

Шавъ, шавъ, смотръ, смотрьте вы ещежъ лучьше, лѣпьше, что 664 665
еванг(ел)ія наробить невѣрному, унѣтуше и ты, рімскій попе, отступнику. „Испытайте писанія", что, што альбожъ цожъ ѐ въ нихъ, „яко вы мните въ нихъ имѣти животъ вѣчный"; verissime ita! Прецожъ вси вы всю св. евангелію ошерьбисте невѣр(с)твомъ бѣсовскымъ?

„Азъ пріидохъ въ имя Отца моего, и не пріемлете мене"[13]), но 665 || 666
чтось изъ Риму ждете, чекаете. Aspecte мало, негайся, а отъ св. моего

[1]) Р-сь: раздѣленной.

[2]) Sic!

[3]) Р-сь: жжъ.

[4]) Іоан., зач. 37, гл. 10, ст. 26.

[5]) Ib., ст. 25.

[6]) Р-сь: свѣтчатъ.

[7]) Іоан., зач. 17, гл. 5, ст. 36.

[8]) Ib., зач. 21, гл. 6, ст. 17.

[9]) Р-сь: — тое, — ніе; — нна.

[10]) Іоан., зач. 15, гл. 5, ст. 17.

[11]) Sic! Повторено дважлы.

[12]) Sic!

[13]) Іоан., зач. 17, гл. 5, ст. 43.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

евангелія чогос зѣло потребное теразъ, теперь знашовши, на память учу ся, бо мило ми, читавши, разумѣвати въ зачалу Іановомъ се: „если же инъ пріидетъ“[1]) (V).....
поборю ся съ тымъ изъ вашымъ, поневажъ что бывалое юже отвористе, и мы отворимо своего Пана небесного тайну книжную, еван-
666 667 гельскую, глаголю, а не католицкую вашу.

Повторѣмо глаголемое Іисусъ Христомъ: „испытуйте писанія“, рече, „яко вы мните въ нихъ имѣти животъ вѣчный“, іта!

Омражаху ся нами *римчыкове*[2]) оніи овцами Христовыми еще, бо нѣть въ нихъ духовнаго свѣта, но тма апостольская[3]).

Петръ св. ученикъ былъ Христовъ; праведное его глаголаніе въ нашомъ писмѣ, книзѣ Петровой естъ: „утаитъ бо ся имъ сіе хотящымъ“.
667 | 668 Утаило ся не днесь; сіе у св. Петра естъ (въ) книзѣ про дръзателехъ, себѣ угодныхъ.

Вакъ мерошигъ[4]) у римчикохъ теразнѣйшихъ. Не знаютъ истинно, же не папѣжъ вѣру святымъ даровалъ на крестѣ честномъ, але Христосъ. Самъ Царъ царствующій сіе показуетъ отъ откровенія Господня, Дѣян., к, ки, а Корино., я, к ст., Ефес., пять [е], вѣршъ, стихъ гі, апокал., ка, о.

„Ея же снабдѣ кровію своею“ Христосъ, а онтотъ писму противляетъ ся, не знавши Духа учениковъ.
668 | 669

„И дано бы сй“ [церкви], „да облечетъ ся въ вуссонъ чистый и свѣтлый, вуссонъ бо оправданія суть святыхъ“ и проч.

„Еже одѣяннѣй быти церкви въ вуссонъ являетъ свѣтлое въ добродѣтелехъ, и въ разумѣніи тонкое, и высокое въ зрѣніихъ, въ разважаняхъ и размысленіихъ“. [Чтос ту] е въ зачалѣ нѕ и ѯ, апокал. зрю. „Егда бо яко агнецъ закланъ бы Христосъ, тогда
669 670 ю своею кровію уневѣсти. Якожъ бо Адаму спящу създанна быст жена от'ятіемъ ребра, сице и Христу, волею на крестѣ чрезъ смерть уснувшу, изліяніемъ крове изъ ребра церковъ състоящая (есть) уязвленому насъ ради съч(е)та ся“.

Ачей унѣтовы пастыріе, попове, псалътырю, в пѣснь Моусея южъ николиже не чтоша, что ся глаголетъ: „сынове, имъ[5]) же нѣст вѣры въ нихъ“[6]); у нашыхъ сыновъ восточной церкви есть желѣзная вѣра, старшая отъ римскыхъ баламутовъ книгъ ихъ. Придѣтежъ и вы
670 | 671 читати.

---

[1]) Ib.

[2]) P-сь: римчыхове.

[3]) На полѣ и внизу другимъ, позднѣйшимъ почеркомъ приписано: „омылка“; „тма апостолская — омылка“.

[4]) M. vakmerőseg наглость.

[5]) P-сь: х̂й.

[6]) Второз., гл. 32, ст. 20.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

Овая красиѣ пѣснь вторая насъ просвѣтила, внутрнюю душу, бо роса (V) .... „исцѣленіе отъ тебе, Боже мой“. Душевная наука (V) ....

Святили бесте ся не христяне, но и поганове, пріявши отъ чл҃ка правдивую вѣру, потомъ же и росу св. духовную.

О, коли можная будетъ рѣчъ отъ васъ, прошу васъ, памятуйтеж҃ъ, что̀ хощу преподати и вашой души отъ сихъ листовъ три тища р҃ꙁ.

„Доколѣ же имамы Бога намъ благоувѣтлива, никтоже въ обстояніи насъ | сътворитъ. Яко же бо оному врагу сущу, аще и вси намъ 671 | 672
друзи будутъ, прибытокъ ни единъ, такожде сему другу сущу, аще и вси на ны ополчаютъ ся, никій же ѥ҃ вредъ“.

Сего ради глаголаше псаломъ онтакъ: „не убою ся; что̀ сътворитъ мнѣ человекъ“ [1])? „Въ лѣпоту пророческое наведе(тъ) ученіе, да посмѣете ся человеческымъ вещемъ“ и вы, яко мы. Кто читати будеть, потреба разумѣвати и отъ листа фв҃і: „розумно вѣрному реклъ ѥ҃ юже сіе: „никая же бо полза намъ ⟨никая же бо намъ⟩ и вамъ, братіе, аще съ всѣми мирны есмы“, (съ) геретицкымижъ чалы, которіи отступиша 672 || 673
св. отцевской (єѣры), вѣрныхъ вѣру не держатъ, по писаню, къ Богу же ополчаеми воюютъ своими злобами“, книжицею.

Въ томъ же паки фв҃і листѣ чтемо: „и паки: никая же (польза), аще отъ всѣхъ похваляеми есмы, Господу же приражаемъ ся“, дражнимо Господа, „яко ниже бѣда кая, аще вси насъ отвращаютъ ся и ненавидятъ, Богъ же пріемлетъ и любитъ, ибо истинная благодать или истинный миръ иже отъ Бога, и убо отъ Бога благодать имѣяй, ⟨никого⟩ никоегоже боитъ ся, аще и лютаа бесчисленная страждетъ“. Не 673 || 674
глаголю человеческая, но апостолская вся, но ниже самого діавола я и всякій вѣрный чл҃вкъ, нашъ братъ, не бою ся, и тыжъ не бой ся; такъ *евангелисты* [2]) *учатъ* [2]): „не убойте ся отъ убивающыхъ ваше тѣло“ [3]). Душя южь Божая, отъ Бога подарована зъ небесъ. „Небеса повѣдаютъ славу Божію“ [4]). 674 || 675

О҃ꙁ отъ евангелія Лукова слова якъ тое вшиткы унѣатовы бѣскупове, патрове не знаша: не жены, но имѣнія оставити, рече, вся [5]), Христосъ чл҃ку для Царя своего.

⟨Сынове⟩ Столпъ въ томъ зачалу. Щожъ той творитъ тамо? Столпъ солитъ въ морю житейскомъ, бо смердятъ безъ соле душя.

Земле, земле, земле, пророкуй всю правду, мною але чую: „ничтоже студенѣйше естъ христіанина, другихъ [спасающаго]“. Можно 675 || 676

[1]) Ср. пс. 55, ст. 5.

[2–4]) Р-сь: евангелистовы учити ся.

[3]) Мат., зач. 37, гл. 10, ст. 28.

[4]) Пс. 18, ст. 1.

[5]) Лук., зач. 77, гл. 14, ст. 26, — здѣсь именно предписывается оставить жену; ср. Мат., зач. 79, гл. 19, ст. 21.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

ми тое и поправити сице: „ничтоже студенѣйше ест христіанина, другихъ не спасающаго". „Можетъ *кождый*[1]) ближняго ползовати, аще хощетъ яже отъ себе исполняти. Да не речеши: невозможно ми е҃ другихъ приводити къ правой св. вѣрѣ. Аще бо будеши христіанинъ, невозможно еже сему тако не быти, яко же бо яже въ естествѣ не суть
676 | 677 себѣ прерѣкующе, не съпротиворѣчна сут сице и сія въ естествѣ, бо христіанина лежитъ вещъ та: не досаждай Богу. Аще реч(е)ши, яко солнце не можетъ сьѣтити, досадилъ еси Богу; аще речеши, яко христіанинъ не можетъ ползовати, досадилъ еси Богу и ложна⟨и⟩ реклъ еси. Удобнѣйше бо солнцю не грѣти, ниже свѣтити, *нежели*[2]) христіанину собою не просвѣщати; удобнѣе свѣту быти тмою", рчо листъ.
677 | 678 Удобнѣйше члкови свѣтлое, | нежели Римова проклятая тма. Тма, глаголю, душевная, бо евангелистова учатъ насъ словеса, Лука, и҃, лѕ, ѕі. Осмую не знаетъ главу унѣатовъ умъ ани смыслъ, лѕ зачало, стихъ шестонацят, чуйте!

Пяторогъ, смыслы суть пять. Унѣтуше, „скотенъ быхъ у тебе". О, мои молитвы, Боже! Дай имъ, унѣатомъ, евангелиста, дай имъ разумѣвати: „одръ; подъ спудомъ свѣтлость". Евангеліева суть слова сія
678 | 679 вся: „еда свѣтилъникъ приходитъ, да подъ спудомъ положатъ его или подъ одромъ? Не ⟨на ли⟩ на свѣшницѣ (ли) положенъ будетъ"?[3]) Про што вы сія вся не разумѣсте Христова притьча?

Изъ Іерихона вышолъ обнажити правую вѣру. Не можна *разбойникови*[4]), изъ Риму пришедшему (V)..... Іоанъ евангелистъ учить Ѳеологъ. „той тать есть и разбойникъ"[5]), а не учитель душъ христіанскыхъ, и тая книжка е҃ чорнокнижковыхъ
679 | 680 Катехисісъ катьскыхъ рукь ихъ.

„Въ[6]) лѣто отъ созданіа міра седмыа тисящи рд҃, а отъ воплощеніа, рожества Господа Бога и Спаса нашего, Іисусъ Христа, тысяща фче, mensis, мѣсяца іюля, дня ѕі, выдрукова ся и съверши ся сія книга"[6]), котрую азъ вѣровахъ до слова, што въ той книзѣ е҃.

„Болезнено слово болѣзнене глаголю своей власной души. Пастыріе — волцы, и овця поламаны, съкрушены, но мучатъ ны отъ насъ
680 | 681 рожденная | и пакость намъ дѣютъ, и въспитанная наша власная двоякая чада, духовная (и плотская), отвращаютъ ся отъ Бога къ мірскымъ похотникомъ и *умучаютъ*[7]) ны внутрнѣ". Грѣшную ⟨тѣло⟩ плоть

---

[1]) Р-сь: кождо.

[2]) Р-сь: нележели.

[3]) Лук., зач. 36, гл. 8, ст. 16.

[4]) Р-сь: разбойникове.

[5]) Іоан., зач. 35, гл. 10, ст. 16.

[6–6]) Изъ Послѣсловія Острожскаго Маргарита 1595—1596 г. (Каратаевъ, Описаніе сл.-рус. книгъ, Спб., 1883, № 139).

[7]) Р-сь: оумычаю.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

не мучать, но, яко Петръ реклъ о Лотѣ, душя: „видѣніемъ (о и слухомъ мучаше въ нихъ“[1]) Лота.

Азъ презъ окулярѣ слышу, чую, зрю, вижду малую скорбъ свою. Болшая отъ скорби радость и нескончаема въ жизни вѣчнѣй рекомая книга Маргаритъ; тая красное намъ говоритъ: „видь, же костелъ рім- 681 | 682
скій на землю впаднулъ, врази бо церковныя погибнутъ, а унѣтове — ересь — ничимъ же розни отъ прочіихъ поганъ, не знающихъ Бога“, Маргаритъ говоритъ.

Унѣтове, прошу, познайтежъ Павла, рп. въ томъ зачалу, што говоритъ сице: „по Христѣ убо молимъ“, рече, „примирите ся съ Богомъ, иже бо невидѣвшаго грѣха по насъ грѣхъ сотвори, да мы будемъ правда Божія о немъ“[2]), въ зач. рп. Якожъ толкуютъ сіе слѣпакове унѣат(ы)?

„Асно, о семъ знай, аки Богу молящу ся нами (V) . . . . . .
помирѣте ся || вы, грѣшніи, невѣрникове писма апостольска и евангельска. 682 | 683

Аще кто любитъ Христа, якоже любити подобаетъ, вѣсть, еже глаголю отъ книгъ: „и не можетъ разорити ся писаніе“ евангельское, да разумѣете и вѣруете, книги что̀ рекоша вѣрнымъ людемъ: „положи устомъ узду“, члвче, не учи ся св. евангеліе хулити. Досыт южъ есть псовъ, на Бога лаютъ, сирѣчъ, брешутъ.

И нынѣ читается, дивная суть въ книзѣ апостолской: „буди въ всѣхъ первообразный образъ“. *Апостолъ*[3]) глаголетъ, рече: „да възметъ ся отъ васъ“ (V) . . . . . .
„суть бо нѣціи, якоже тай угрызающіи псы, иже на приходящ(ія) убо 683 || 684
ничтоже лаютъ, ниже стужаютъ, ласкающе же ся и тихій показу(ю)ще образъ, нехранящыхъ ся вземше, зубы увонзоша. Сіи лютѣйшіи суть отъ иже явственѣе вражду воспріемлющыхъ. Елма убо и чловеци сут пси и, ниже кличуще, ниже гнѣвающе ся, ниже стужающе, запрѣщаютъ, тайно же съшивающе лести и устрояюще бесчисленная злая и дѣлы отмщевающе“. И сихъ назнамена апостоломъ Павломъ Духъ Бога, сирѣчъ, Божій: „не глаголъ убо щади, проповѣждъ имъ“ — о тыхъ римскыхъ. Латина откуду почала ся? Отъ латька, выжьла. „Да возметъ ся“ [рече Па- 684 | 685
велъ] „съ всякою злобою“, малою и великою, ⟨да не опели⟩ „да не опечалимъ Духа стго“ въ Павлѣ апостолѣ, члвече!

Чловекы суть, бо тайно кусаютъ, просто мовлю, псы *потайніи*[4]).

Южъ и вы чуйте отъ книгъ восточныхъ, ҂аѱлд, hogyhogy ҂аѱлд въ Бесѣд. апост. листь.

Въ церкви ся Божой богатства подаваютъ вѣрнымъ, и тое смд зачало; зачнижъ ся вѣрнымъ быти отселѣжь, не моимъ, но *стго* (?)[5]) *Духа* (?)[5]) реченіамъ: „блюдѣте ся“, рече, „отъ псовъ“[6]), отъ ѱѡ, ко-

[1]) 2 Петр., зач. 66, гл. 2, ст. 8. — [2]) 2 Кор., зач. 180, гл. 5, ст. 20—21.
[3]) Р-сь: апла. — [4]) Р—сь: пѹтайніи.
[5]) Р-сь: стомѹ рѹка. — [6]) Филип., зач. 144, гл. 3, ст. 2.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

685 | 686 тріи ласщатъ ся при душахъ вашыхъ, котріи *ласкатели*[1]), отгоняй, не пріимуй въ домъ, у свою душу.

Болѣзнь душевную Еклесіястесъ, Церковникъ описуетъ и днес людемъ, учитъ, же не кождому сердце его при лесномъ боцѣ, е҃ и при лѣвацѣ руцѣ. Девяту памятайте и вы главу, стихъ — и тое правда! — кв[2]).

Хочь ли, члче, измѣни въ путю безумство, тобѣ ся глаголетъ, унѣатушомъ по сему читаню не нарицай ся, згубишъ свою часть въ небѣ вѣчную, отъ вѣчной роскоше останешъ. Подземнымъ другомъ, товары-
686 || 687 шомъ не буд(и).

Аі глава, стихъ же в, Казнодѣю или Соборнікъ, Екклесіастесъ[3]).

Дайтежъ книгу святую, живую мертвымъ людемъ, невѣрнымъ, и римчикомъ западнымъ, слѣпакомъ древнымъ, а не (V)..... Нынѣ войну на нашу св. Божію христіанскую правую вѣру збираютъ они, бо и потребно, спомянувше овое (V).....
687 || 688 Каѳоликъ, ка́толікусъ, аі, ві Екклес., сирѣчъ, Соборьникъ, а по нашему Казнодѣя, Проповѣдникъ.

Отъ псалъмѣста негай же знаютъ еі: „не соберу съборы ихъ отъ крове, отъ кровій“[4]). Ка́толїкусь, негай же они збираютъ.

А ibidem і, аі Екклес., стихъ втор., что̀ в стихъ отъ аі учитъ главы, вамъ ся глаголетъ, римстіи католіци, папежници, латиники, схисматикомъ римляномъ и геретыкомъ недавнымъ, сирѣчъ, унѣатомъ, за котрыми плачъ, слез(ы) церкви изълива(ю)ть св. образы, иконы
688 | 689 у Польщы и на Угрѣхъ, повсюду е҃ отъ печали многія и туги сердца.

Аще кто и безгрѣшенъ, долженъ плакати; учитъ насъ о томъ св. апостолъ всѣхъ вѣрныхъ въ сій часъ: „чадца“, рече паки, „болезную“[5]), же не знаете роа и сі, сме въ зачалахъ. „Нынѣ и плачуще глаголю азъ“ Пав⟨е⟩ломъ самый Духъ святъ.

Юже[6]) въ нащой сутъ отъ Господа розная веліа въ земли чудеса, знаменіа. Посла Саваѳѳъ знаменій всякыхъ. Отъ пе псалма[7]): „сотво-
689 || 690 рилъ со мною знаменіе“ [приложилъ] „во благое“[8]) вѣрнымъ. Сотворижъ юже свою, члвече, ты убогую душу нищетную, да будешъ въ небѣ.

Отъ Павловаго сего ученія краткаго въ листу ҂асчд и листъ ҂аѡчз: „учителей паче искати правой вѣры, нежели отцевъ. Сице и нынѣ порицаемымъ подобаетъ належати, плакати ся и рыдати, сице учителей желати“ и проч.

---

[1]) Р-сь: ласкатель.
[2]) Здѣсь нѣтъ ничего подходящаго.
[3]) Далѣе 4 строки оставлены пустыми.
[4]) Пс. 15, ст. 4.
[5]) Галат., зач. 210, гл. 4, ст. 19.
[6]) Р-сь: жже.
[7]) Повторено дважды.
[8]) Пс. 85, ст. 17.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

„Ничтоже лучшее, ничтоже *любовнѣйшее*[1]) учителя духовнаго, мно-
жайшее всякаго отца естественнаго благоуміе пріазнь показуетъ. 690 ‖ 691
Естественныи, минущая, временная, *дочасная*[2]) намъ оставитъ, еже и мы послѣжде такожде не возмемо, но оставимъ вся тутъ же и не вѣмо, кому въ рукахъ будуть, вѣрному ли чл҃ку, или врагомъ".

А нужъ, еще побесѣдуймо собѣ души *о*[3]) страсѣ и трепетѣ, поне, отъ листа ,ахмг.

Что̀ молитъ Павелъ св. апостолъ насъ самыхъ, а не стадо, но насъ, попувъ: „молю убо вы азъ, юзникъ или узникъ о Господѣ, достойно ходити званію, въ неже звани бысте"[4]). „Учителей е҃ добродѣтель не 691 ‖ 692[5])
чести, ниже славы искати отъ начинаемыхъ, но спасенiа ихъ и вся о семъ творити, зане иже оное искій, нѣсть учитель, но мучитель. Не сего бо ради поставиль тя Богъ надъ ними, да ты болшаго насладиши ся упокоенiа, но да яже убо твоя не радять ся, вся же онѣхъ да съзидаютъ ся. Се есть учителево" и болшая чтѣтъ.

„Ничтоже тако свѣтло, яко юза Христа ради, якоже вериги святыхъ, ничтоже[6]) лучшее ⟨еже⟩ отъ сже зло страдати что̀ Христа ради. Вяжите ещежъ (V)....." 692 ‖ 693
Учителю, тое ли ты не знаеши, где душа и Духъ святый, глаголяй тако въ книзѣ сія: „горняя долувъ быша, а долняя горѣ" — глава долѣ естъ, а нозѣ же горѣ е҃. Сего ради рече апостоломъ самъ Сотіръ, Спасъ, въ зачалѣ снг: „да никтоже прельститъ (въ) словопрініи. Аще бо и плотію отстою, но духомъ съ всѣми вами есмь"[7]). „Вѣмъ", рече, „лестцей; той даетъ премудрость и разумъ", а не ихъ папѣжь. Апостол-
ская требно е҃ вировати: рече и глагола: „горняя мудрствуйте, 693 ‖ 694
а не земная"[8]), снz у церковномъ смотрѣтъ зачалѣ, глава г҃ есть. Яворино дерево неплодное еси.

„Хотѣли бы и землю, и стѣны златыя, негли и небо, и въздухъ отъ злата. Кое неистовство, кое пребезаконіе"! Силою даютъ книгу діаволскую; лесть нечистая ихъ. „Избави насъ отъ лукаваго" — той есть онъ лукавець гамѣшній, Григорій папа гі҃, недавный есть, ,афпв. И предъ нимъ, и послѣ него свята нашѣ, яко были, *такіи*[9]) же и будутъ.

Про римскую земляную (V)..... 694 ‖ 695
аже Леона третяго, папу рімского, спомянути тая брехачка книжка не хотѣла на листѣ своемъ тке его. И мы тое знаемо, чему охабиша —

---

[1]) Р-сь: лѧб —.
[2]) Р-сь: дочастная.
[3]) Р-сь: ѡ.
[4]) Ефес., зач. 224, гл. 4, ст. 1.
[5]) Стр. 692 писана вверхъ ногами, начиная съ низу до верху.
[6]) Противъ слова „ничтоже" нарисована кисть руки.
[7]) Колос., зач. 253, гл. 2, ст. 4—5.
[8]) Ib., зач. 256, гл. 3, ст. 2.
[9]) Р-сь: такоп.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

абы Римъ на чловека ся надѣялъ, а не на милостиваго нашего Господа Бога. „Для тыхъ теды рѣчій и для иньшыхъ, котрыхъ повѣдати" [мовитъ] „не треба, повѣдай". Не бою ся ego, опроче едного Пана небеснаго, егожъ разовъ два носихъ страданіа. И азъ чтос таю отъ папѣштацькой жены тай отъ нашыхъ мужчиновъ, отъ пророчества Да-
695, 696 ніилова чтеніе, и грѣхъ тое теразъ еще ознаймити унѣятомъ римскимъ. Волѣю ся учити отъ Богослова Іоанна Откровенія святого (V)..... а лиѳως влаверὸς ἀμνὸς ἄδικος[1]). Въ истинну же, не об'ясню сія до времени, ажъ пріидетъ часъ сему, яко южъ и „не далеко грядетъ часъ и нынѣ естъ". Овъ[2]) же надъ оваго, овъ же надъ сего апостолъ, яко ревнителю Христову дарованіи и небесное имущему мудрованіе[2]). Не спати, но бдѣти нуждно ѣ. „Ет ту, конверсуш, конфірмабѣс фратресъ tuos", твою, не его, но твою, Петре. „Et tu, conuersus, confir-
696, 697 mabis fratres tuos". Выйдѣте изъ гробовъ! Лаудата віртусь крестѣтъ — Laudata virtus crescit adhuc. Маль быль, а урослъ змій той.

Петръ *апостолъ*[3]) про жену ‹свою›: „иная имѣаше чада", такожде же и апостолъ имѣаше чада. Павелъ и звѣремъ, и члкомъ претворилъ ся. И я, старець юже, старый песъ, будемо ся видѣти изъ ильвы[4]), бо овця Христовая лестятъ, како фарькашове[5]) душъ. Мовитъ ся правда, але ложная. Наука восточнаа не ложная, правдивая (V)..... же Авель не умерлъ. Живый Богъ *свѣдкомъ*[6]) и святое писмо апостола Павлова (V).....
697, 698 сут ученія у мнѣ, вѣрномъ члвку, се свѣдителствующу о[7]) дарѣхъ его Богу[7]). И тою вѣрою азъ глаголю: умерый еще глаголетъ нашъ братъ. Вѣра святая не изъ Риму пришла на увсю вселенную, слѣпаку! „Наченше отъ Іерусалима"[8]). На, пріими, гды ся мовитъ ти, на! Іакова апостола стго ѣ престолъ отъ Петра первый и старшій отъ Риму, въ вѣки аминь.

А что ся дѣетъ, же не токмо сут рімчиковы книги нѣмыми (V)..... и видятъ унѣатове глаголати имъ отъ Дѣяній апостолскыхъ овое
698, 699 Іаковъ съ властію судитъ, глава ѣі въ зачалѣ лѧ-мъ, егда обще въ соборѣ св. апостолове „по умолчанію всѣхъ"[9]) (V)..... Оттвори вамъ разумы, о мой Боже, абысте ся протямили и вы писмомъ (V)..... складати отъ враговъ. „По умолчанію же ихъ отвѣща Іаковъ" — что

---

[1]) Греч. ἀληθὶς πλατερὸς, ἀμνὸς, ἄδικος.

[2]) Sic!

[3]) Р-сь: апломъ.

[4]) Sic!

[5]) M. farkas волкъ.

[6]) Р-сь: свѣткомъ.

[7]) Sic!

[8]) Лук., зач. 114, гл. 24, ст. 47.

[9]) Дѣян., зач. 36, гл. 15, ст. 13

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

е҃: „сужду азъ“[1]), вмѣсто еже: „съ властію глаголю сему быти“? Вышшій, кто судитъ, и отъ Петра, а хочай бы братъ. „Отвѣща Іаковъ, глаголя: мужіе братіе, послушайте мене“[2]), а не иначе; „мене“, реклъ Іаковъ сія и многая прочая: „сужду азъ“. „Тогда изволи ся всѣмъ 699 700
апостоломъ и старцемъ съ всею церковіею“[3]). Повѣжтежъ намъ, котрій отъ тѣхъ меншымъ и болшымъ межи ними бѣ? Болшій — Духа благодать, они же братія другъ другу бѣста; ту, а не у Римѣ. Папѣ братъ *чортъ*[4]), бо кардиналовъ въ той (часъ) еще и не чухомъ, и не быша при многихъ святыхъ папежахъ, котріи до нашыхъ на соборы прихождали албо изъ Риму презвитерѣ, діаконы вмѣсто себе посылаша, яко о томъ читаемо мы у книгахъ и имена приходящымъ. Прото не добре въведе у вашъ костелъ папа Александеръ жидовскій опрѣснокъ 700 ‖ 701
безъ соле, а папѣжъ Формосъ на Духа Бога великую свою (V)..... *Огъ*,[5]) бѣдный, егожъ былъ и вашъ съ нимъ же гнилый, вонячій разумъ.

Бога неможная речъ похулит(и): въ небо не идетъ, на свою главу падаетъ чловеку камѣнь; сице ⟨ся⟩ о семъ чтетъ ся.

Разумѣю, яко ся читаетъ: „невѣра злая нашой церкви, отъ котрой отступили и гинутъ ихъ душѣ, але ихъ негодность“ (V)..... Негодны суть они, безъ Духа свтго осташа. Тотъ Формось ѱчд року, 701 ‖ 702
а по з҃ святыхъ отецъ седмѣхъ вселенскыхъ соборѣхъ въ сто лѣтъ, р҃, (V)..... Не моглъ діаволъ иначей способу себѣ прибрати (V)..... въ ненависть. И тое мовлятъ: ⟨хлѣбъ⟩ не члкъ, кто безъ душѣ, но мертвое е҃, вонячъ, смерьдящъ, яко Жидовинъ нечистъ юже, бо не вѣрятъ обае. Добрый хлѣбъ Жид(ы) изъ своего дому выганяютъ, а сіи изъ Отче нашъ, молитвы Христовой, „панем нострум квотідіанум“. Дай вамъ, Боже, разумѣвати: „азъ хлѣбь“[6]), евангеліе. И другая речъ вѣрнымъ нашымъ: „подобно е҃ царство небесное квасу“[7]). Кваса персона — духъ, котрій изрушуетъ глаголати члка правду, а соль — 702 ‖ 703
разумъ естъ, но не въ всѣхъ ⟨и⟩ нашыхъ знайдетъ ся, бо лѣнуютъ ся книги перечувати, што въ нихъ обрѣтаетъ ся правда вся.

Минѣ римляне ползу, отъ Риму пришедши, принесоша. „Увядаетъ *добродѣтель*[8]), егда не имамы супостатовъ всякіихъ“, яко о томъ гдесь написано есть. Ти: „да не убо съблажняемъ ся о еретицехъ, да не смущаемъ ся, аще нѣціи съблажняютъ ся, но и о сихъ да благодаримъ

---

[1]) Ib., ст. 19.
[2]) Ib., ст. 13.
[3]) Ib., ст. 22.
[4]) Р-сь: чорты.
[5]) Р-сь: ѡгнь.
[6]) Іоан., зач. 21, гл. 6, ст. 35.
[7]) Мат., зач. 53, гл. 13, ст. 33.
[8]) Р-сь: добрѣдѣтел.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

703 704[1]) Богу, зане благо искуснѣйшыхъ насъ творитъ, самъ Духъ Бога рекль, не бо скорби токмо, но и самыя напасти тыя свѣтлѣйшыхъ насъ съдѣловаютъ [яко вышнiи]", листъ ти на Дѣян., „яко цѣломудрну сущу помыслу ничимъ же вредятъ прерѣканiа еретическая". Припомнѣмъ рми апостола зачало: „подобаетъ въ васъ ересемъ быти"[2]).

Просiяй, члче, умомъ и разумомъ отъ листа wѿд. О иномъ ту дѣлѣ бесѣду творитъ, не о тѣхъ *ересехъ*[3]), еже Христосъ спомина: „нужда пріити погорщеню, съблазнамъ"[4]). „*Горе великое*[5]), горе міру, горе члку
705 706 тому, котрiй едну душу съблазняетъ"[6]). Пса ся вси бойте чорного рімского.

Апостола читай часто, бо ⟨часто⟩ Павловъ глаголъ (V)..... и насъ же, „съжженыхъ совѣстію"[7]), и ангелы дiаволя паки, wѿд, въ зач. рчѕ, плачъ Павла[8]). Не[9]) ничого, не ниже зри, что̀ идетъ къ намъ[9]), но спомянѣмо пресвятую Марію чисту и преблагословену славную Богородицю Пріснодѣву, Владычицу нашу, чему тая у храмѣхъ дере-
706 : 707 вяныхъ плачеть. „Звѣзда[10]) сiанiй" духовныхъ! Се помысли убо апостолскую добродѣтель: „не кающыхъ ся рыдаетъ, *неисцѣлныхъ*[11]), недугующыхъ, въ язвѣ пребывающыхъ. Егда никоеже въ себѣ совѣдый зло, о чуждыхъ плачетъ ся злыхъ".

А мати восточная, образъ, икона святая, помысли, чему плачетъ у Польщи, у Угорской странѣ: а у селѣ Клокочовѣ; в на долной Нирской, въ Повчи, земли; г у Ардели такожъ плачетъ при Сомош-
707 ‖ 708 варѣ — тое ѣ правдиве[12]). Слухъ ест ли, плачьме и мы, члвече, донелѣже время стоитъ сiе, плача, а не смѣха время. Учитель вселенной учитъ: „тогда подобаетъ плакати намъ за душами вѣрными, егда отступуютъ отъ вышняго Господа до міра сего пана своей грѣшной вѣры, секты. Плачи ся тѣла, покрываема тмою, плачи ся душа, разлучаемыя отъ Бога, а не разлучаемыя отъ тѣла, плачи ся душа, изгонимыя отъ

---

[1]) Стр. 704 была, очевидно, по ошибкѣ, оставлена пустой, и на ней позднѣйшими почерками и выцвѣтшими чернилами написано нѣсколько отрывочныхъ текстовъ и поставлено 5 крестовъ. На стр. 705 повторены послѣднiя слова со стр. 703: „зане — — Духъ Бога рекль".

[2]) 1 Кор., зач. 148, гл. 11, ст. 19.

[3]) Р-сь: ересесъ.

[4]) Мат., зач. 74, гл. 18, ст. 7.

[5]) Р-сь: горо великам.

[6]) Ср. Мат., ib., ст. 6—7.

[7]) 1 Тим., зач. 284, гл. 4, ст. 2.

[8]) Посл. 2 слова повторяются дважды.

[9]) Sic!

[10]) Между словами „звѣзда" и „сiанiй" — изображеніе звѣзды.

[11]) Р-сь: неисцѣлная.

[12]) На стр. 707—709 на поляхъ позднѣйшими почерками приписано: „д: Во верхови.: рн: селiщѣ; е: на кричскѣмъ маастыри; ѕ: оу наковѣ селѣ wбразъ плакавъ стаи пречистаи Бца мти Бжиа.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

жизни, а не изгонимыя отъ тѣла". „Плачи ся душа, разлучаемыя отъ 708 709
Бога, а не разлучаемыя отъ тѣла", бо чтось тутъ ся крыетъ въ тыхъ словесѣхъ. Еще въ миру читайте, помѣркуйте собѣ, что̀ напишу. Юже писано е҃ тако: „плачи ся тѣла, покрываема тмою", а не покрываема землею, но тмою. „Ово бо волею Божіе(ю) бываетъ, ово же совѣтомъ противнаго пана", папы римского ихъ. „Ово повеленіемъ Христовымъ, ово же прелестіею вражіею".

„Тогда подобаетъ плакати ся чл҃ка, егда міръ обходитъ сквозѣ 709 || 710
купи(ли)ща діавола и сквозѣ селища родовъ". Весь бо міръ въ злѣ лежитъ[1]), и „князь міра", рече бо пророкъ, „посредѣ живу родовъ и азъ".

Йгерѳи[2]) ѿ сѡтир[2]), еже е҃: „въста Спасъ", и намъ бы часъ!

„Вѣсте бо благодать Господа нашего, Іисусъ Христа, яко насъ ради обнища, богатъ сый, да вы" и мы „нищетою онаго обогатимъ ся"[3]), рп҃ѕ; „помыслите бо", рече, въспомянѣте, размыслите „благодать Божію, 710 || 711
и не просто мимотецѣте ю, но усмотрѣте тоя величество, елико е҃ и колико, и ни единаго же пощадѣте о(тъ) вашихъ. Онъ, Христосъ, славу истощи, не да вы богатствомъ его, но убожествомъ *обогатите*[4]) ся. Аще ли не вѣруеши, яко убожество богатству есть творително, помысли своего Владыку и не къ тому усумниши ся. Аще бо онъ не былъ бы убогъ, не бы еси ты былъ богатъ. Се бо чудно е҃, яко убожество убогати богатство. Богатство же зде *разумѣй*[5]), глаголетъ, *благочестіе*[6]), 711 || 712
съгрѣшеній очищеніе, правду, святыню, безчисленная, яже подаде намъ благая, имать подати. И сія вся убожествомъ быша намъ". Коимъ убожествомъ? „Чрезъ еже плоть въспріяти, и быти чл҃къ, и пострадати, яже пострада. Аще и онъ сихъ не долженъ бяше, ты же долженъ еси ему".

Стихъ ѳ҃ е҃ сее отъ (о)смой главы, рп҃ѕ въ зачалѣ.

Окаянику, бѣднику, папо рімскій, грѣшнику, аще бысь ты сей стихъ, по вашому verso quinto, розумѣль, что̀ въ немъ est, и мы бы 712 || 713
пріяли вашу и нашыхъ св. отецъ першую общую вѣру, фіdem. Ага, злость старая естъ у римскомъ земномъ богу! Вашъ то, а не нашъ, богонько слабый е҃, бо часто погрѣбаете папежа, а нашъ толко единъ кратъ бѣ погребенъ, surexit, йгер ѳи ѿ сѡтїр, *δωξα τῶ Θεω*, не папежу и[7]) надъ моими братми[7]), бо зле будетъ тобѣ за тое, чловекъ и бѣсъ, тѣло безъ моце, бо сатана Петрова, той глагола Христосъ: „не мыслишъ Божія, но чловеческая"[8]), убити, кто правду глагола. Петръ апостолъ 713 714

---

[1]) 1 Іоан., зач. 74, гл. 5, ст. 19.

[2]) Гр. *ἠγέρθη ὁ σωτήρ*.

[3]) 2 Кор., зач. 186, гл. 8, ст. 9.

[4]) Р-сь: ѡбогати҃ті.

[5]) Р-сь: разѹ҃м.

[6]) Р-сь: бл҃гчестіѧ.

[7]) Sic!

[8]) Матѳ., зач. 68, гл. 16, ст. 23.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

правду у Римѣ глаголалъ, прото убитъ; не лгалъ Петръ, но убисте
его вы, римлянове, вы и Павла убисте, и иныхъ святыхъ. Але краснѣ
рѣхъ имъ: вернѣтежъ, что отъ святыхъ осташа книги, бо чортъ имаетъ
вашъ ложный ложніи своижъ книгы. Наша вся правда, вашъ гамѣ-
шагъ[1]) у васъ; нехъ и будетъ, и по сему intelige, quid dico tibi, cito
facite. „Враждебенъ тату сѣть, тяжестенъ праведникъ грѣшникомъ",
714 715 такъ римчыкомъ. Все гартоваша[2]), омякнутъ отъ теплоты Духа стго.
Брехайлова книга Корніцкого Іоань, Янъ, Ляше, ктос въ тобѣ бреше.
Многое *множество*[3]) сут, иже не покланяютъ ся Рімови, вашому Ві-
лови[4]), котрій ясть и піетъ, толко у Ріму стережетъ, а нашъ Отецъ сице
творитъ еще: „иде же скорбъ, тамо и утѣшеніе *души*"[5]). Ч̄ псаломъ учите
и панежа, и сами лучше вѣдайте, первая литера того ж et ж; вей, не
разумѣваютъ того псалмика невелика. Живый азъ, прото сего ради
715 ‖ 716 и учу, еже у св. книгахъ обрѣтаемъ. Папа, поправъ еси ты законъ
Божій, пренебреглъ еси заповѣди: „не пожадай церкви Господня". Аще
костела ся права держишъ, а „Вѣрую во единаго Бога" не любите,
но хулу свою пришиваете. „Крѣпость свою законъ творитъ". Отъ тебе
и отъ всѣхъ васъ папъ и отъ царей, въ котрыхъ вы всю *надежду*[6])
положисте, ē небесный нашъ моцнѣйшій и силънѣйшій; знайтежъ сія.
716 ‖ 717 Почто же ты постъ ганишъ, ‖ постъ, крестъ и прочая, жидовскій Ме-
сіашу проклятый, отпалый отъ престола своего, отъ гордынѣ своей,
убійце, псе! Апостола св. слово чемужъ ты мнишъ ся не разумѣвати сіе?
Не ищу бо вашыхъ достатныхъ срѣбръныхъ талерувъ, а(ни) золотыхъ,
червоныхъ дукатувъ, ани объфитыхъ имѣній, *телесныхъ*[7]) всячеськихъ
добръ, но реклъ есть апостоломъ св., но васъ ищу душъ: „не должна
717 ‖ 718 бо суть чада родителемъ снискати имѣнія, но родителіе чадомъ"[8]).
Петръ, св. апостолъ, не Риму проповѣдникъ першій былъ, но ино(го)
града, и иного ср. Духа въ себѣ имяше, не рімского. Отколяжъ пріиде
и ты, и я, добрѣ обае вѣмы, а чегожъ отъ насъ желаеши, ци церковъ?
Готовъ умрѣти сей, яко апостолове, если потребно, за святую іеруса-
лимскую мою матку ласкавую, котрая вы коркушу[9]) носила и кор-

[1]) M. hamisság = обманъ, ложь.
[2]) Гартовати закалять.
[3]) P-сь: множества.
[4]) Sic!
[5]) P-сь: дше; ср 2 Кор., зач. 167, гл. 4, ст. 8.
[6]) P-сь: надеждежѕ.
[7]) P-сь: телестны^{x}.
[8]) 2 Кор., зач. 195, гл. 12, ст. 14.
[9]) Коркушъ плечо. — Сообщеніе проф. А. Бонкало: „Слово это я слы-
шалъ вблизи румынской территоріи; ср. E. Popowicz, Ruth.-deutsch. Wb., Czerno-
witz, 1904: коркóші, pl., Achseln". Думаемъ, что „коркушъ" произошло изъ рум.
cârkŭ – шея — отъ ц. сл. кръкъ, ч. сл. krk. Дѣйствительно, въ Марамороше
русскія и румынскія женщины носятъ малыхъ дѣтей въ мѣшкахъ на спинѣ за
шеей.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)

мила душевнымъ млекомъ, Петровой давши печати внутръ. Вавилоне,
Риме убогій ты! Цѣлуйтежъ вы пса, аще хощете не знати, где покой, 718 719
и миръ, и радусть. Въ небѣ и Петро и Павелъ, апостолове, вшитъки,
котріи сице апостола знали читати, къ Риму, осмая капїте, глава: „кто
ны разлучитъ отъ любве Божія“[1]), ачей же не чlкъ папа, но скорбъ,
или тѣснота пекелна, или тѣряна[2]) къ царю моему. Или голоденъ папа
словъ Божіихъ, или голый еси, папо, — дамъ одежу, одѣй ся въ правду
церковную. Или бѣда христіянская? Бѣду и ты узриши гдесь тамо, 719 720
где Александеръ, оный вашъ богъ, и где папы, котріи восточную книгу
изъ Духомъ не вѣроваша и першымъ восточнымъ. Всему міру ученію
учитель апостолъ Павелъ, отъ книги апостола: „и насъ изгнавъшихъ,
и Богу не угодившихъ“[3]). Тако Александеръ третіагонадесят бога не-
пщеваше быти сиѕклитъ римскій, ибо сей имяше достоинство ⟨то⟩ и власть
рукополагати и избирати боги[4]).

„Егда убо яже о Христѣ възвѣщеная быша вся“ и проч., зрите
avгі листъ. 720 j

---

[1]) Рим., зач. 99, гл. 8, ст. 35.

[2]) Тѣряна гоненіе, притѣсненіе (проф. А. Бонкало).

[3]) 1 Солун., зач. 266, гл. 2, ст. 15.

[4]) Посл. 3 слова повторяются дважды.

Мукачівська православна єпархія - http://mukacheve.church.ua
Богословсько-історичний науково-дослідний центр імені архімандрита Василія (Проніна)